



*Let's
create*
Norrköping

Framtid i Norrköping

– allmänna planeringsförutsättningar 2011



Innehåll

Fler än 130 000 och folkmängden ökar	5	Vuxenutbildning	20
Invånarantalet ökar snabbare än bostäderna	6	Statliga reformer och försörjningsstödet	20
Resande – en viktig vardagsfråga	7	Ökat behov av god man	21
Regionkommuner år 2015?	7	Kommunen och det civila samhället	21
Pendling stor del av ökat resande	8	Om tio år har Norrköping 4 200 fler äldre	22
Landstinget får ansvar för regionens kollektivtrafik	9	Framtida behov av hemtjänst	22
Skolskjuts och färdtjänst kvar hos kommunen	9	Aktivt och hälsosamt åldrande	23
Energiomställning i Norrköping	10	Särskilt boende för äldre	24
Klimatförändringar och kommunen	11	Finska i förskola och äldreomsorg	24
Minska avfallsmängden och öka återvinningen	11	Blir vi friskare eller sjukare?	24
Närhet till grönområden även i stadsmiljön	12	Förskola och skola	25
Maten påverkar hälsan	12	Gymnasieplatser – först minskning sedan ökning	26
Norrköpingsbornas hälsa	13	Gymnasiereformen	27
Investeringar i förebyggande arbete	14	Samverkan för barns och ungdomars bästa	27
Stora skillnader mellan områden i Norrköping	14	Ny skollag	27
Kultur och fritid – livsvillkor för folkhälsan	15	Insatser till funktionshindrade ökar	28
Positiv ekonomisk utveckling men inte fullt genomslag på arbetslösheten	16	Daglig verksamhet allt vanligare	28
Personer med kort utbildning	16	Nya arbetssätt inom socialtjänsten	29
Äldre arbetslösa	16	Cannabis och lugnande tabletter vanligaste drogerna	29
Ungdomar med bristfällig utbildning	17	Stolta medarbetare som gör samhällsnytta	30
Personer födda i utlandet	17	Omvärldsförändringar ställer krav på medarbetarna	31
Fler arbetstillfällen behövs	18	Uppföljning och utvärdering	31
Arbetslöshet och arbetskraftsbrist?	18	Statlig styrning av kommunal verksamhet	32
God branschbredd i Norrköping	19	EU och kommunen	33
Företagsklimatet	19	EU-frågor för framtiden	33
		Internationella utblickar för nytänkande	34
		Svenska ungdomar är internationella	34

Text: Monica Rosander, ekonomi- och styrningskontoret, 011-15 10 40

Grafisk produktion: Tina Vennerholm, informationskontoret

Foto: Hans Eklundh, Jeppe Gustavsson, Gustav Lindh, Norrköpings Hamn och Stuveri, Fredrik Schlyter, Fotofabriken, Returpack, iStockphoto, Mostphotos, sxc.hu.

Tryck: Norrköpings Tryckeri 2011

Framtid i Norrköping

– allmänna planeringsförutsättningar 2011

Vad kan komma att hända under de närmaste tio åren som påverkar Norrköpings kommunala verksamhet? Vilka konsekvenser kan det få? Det är de här frågorna som planeringsförutsättningarna belyser genom att ta avstamp i dagsläget och blicka tio år framåt.

Planeringsförutsättningarna ingår som en del i budgeten och beskriver framtiden för den kommunala verksamheten. Men i grunden handlar allt om Norrköpingsborna, deras framtid och framtida välbefinnande, eftersom verksamheten genomförs på de förtroendevaldas uppdrag för att ge service och stöd till kommuninvånarna.

Planeringsförutsättningarna har sin grund i underlag som anställda i kommunens samtliga verksamheter har bidragit med och de är en del av Norrköpings kommuns styrmodell.

Planeringsprocessen i styrmodellen



I presentationen av rapporten på www.norrkoping.se/budget kan du följa Norrköpingsborna genom livet.



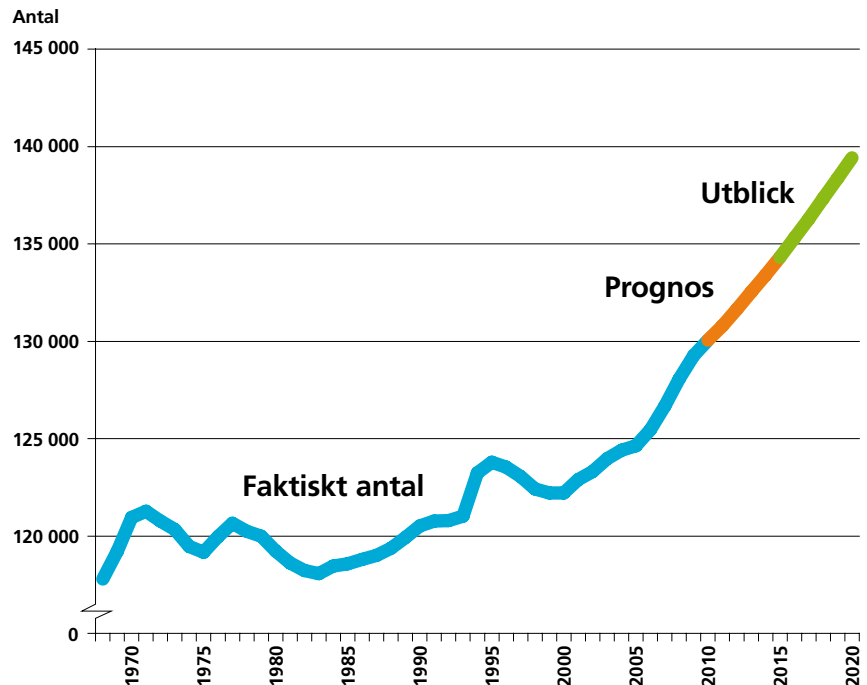
Fler än 130 000 och folkmängden ökar

Hösten 2010 passerade folkmängden i Norrköping 130 000 invånare och vid årsskiftet var antalet 130 050.

Folkmängden väntas fortsätta öka till cirka 134 300 år 2015 och 139 400 år 2020. Jämfört med fjolårets prognos är det en viss nedskrivning i antalet. Det är främst på grund av ett antagande om lägre inflyttning, särskilt inflyttning från utlandet.

Diagrammet visar folkmängden bakåt i tiden och utvecklingen enligt kommunens befolkningsprognos. Ju längre fram i tiden en prognos görs, desto osäkrare blir den. Av den anledningen kallas förutsägelsen för de närmaste fem åren prognos och för ytterligare fem år framåt används benämningen utblick.


Folkmängden i Norrköping 1968-2010, prognos 2011-2015 samt utblick 2016-2020



Folkmängd i Norrköping 2009, prognos 2010-2014 samt utblick 2015-2019

I tabellen visas folkmängden för åren 2010-2020 fördelat på åldersgrupper.

Ålder	Faktiskt antal	Prognos					Utblick				
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0	1 659	1 626	1 638	1 651	1 647	1 659	1 671	1 682	1 692	1 701	1 708
1-5	7 714	7 943	8 108	8 254	8 348	8 370	8 381	8 426	8 472	8 514	8 565
6	1 452	1 479	1 515	1 543	1 604	1 674	1 699	1 676	1 687	1 700	1 698
7-9	4 100	4 250	4 383	4 501	4 591	4 712	4 867	5 017	5 085	5 098	5 100
10-12	4 001	4 032	4 124	4 208	4 354	4 482	4 596	4 683	4 800	4 948	5 090
13-15	4 390	4 191	4 139	4 153	4 186	4 275	4 358	4 498	4 621	4 730	4 813
16-18	5 240	5 115	4 820	4 608	4 430	4 386	4 403	4 438	4 523	4 603	4 733
19	1 921	1 833	1 863	1 786	1 733	1 601	1 598	1 575	1 566	1 613	1 610
20-24	9 763	9 929	10 018	10 078	10 023	9 844	9 636	9 479	9 322	9 210	9 171
25-29	8 358	8 510	8 717	8 927	9 155	9 384	9 515	9 591	9 651	9 651	9 579
30-44	25 365	25 128	24 999	25 057	25 154	25 276	25 395	25 513	25 661	25 743	26 005
45-54	16 634	16 961	17 208	17 284	17 371	17 494	17 706	17 823	17 841	17 843	17 698
55-64	16 068	15 732	15 500	15 362	15 240	15 194	15 239	15 313	15 439	15 763	16 061
65-69	7 371	7 876	8 116	8 227	8 172	8 014	7 633	7 428	7 331	7 194	7 136
70-74	5 191	5 338	5 618	5 978	6 338	6 798	7 257	7 481	7 592	7 554	7 424
75-79	4 042	4 111	4 169	4 279	4 444	4 564	4 702	4 957	5 277	5 600	6 008
80-84	3 378	3 346	3 311	3 245	3 218	3 206	3 276	3 337	3 435	3 581	3 684
85-89	2 294	2 208	2 210	2 179	2 178	2 159	2 148	2 138	2 106	2 101	2 107
90-	1 109	1 177	1 188	1 215	1 213	1 221	1 212	1 225	1 226	1 228	1 229
Summa	130 050	130 784	131 643	132 536	133 400	134 314	135 292	136 278	137 326	138 375	139 417



När tillgången till lediga lägenheter av mindre storlek minskar kan det påverka socialkontorets möjligheter att få stödlägenheter. Det kan även medföra ökade krav på hyresgästernas ekonomiska stabilitet, vilket kan försvåra för ungdomar och andra som är nya på bostadsmarknaden.

Medelpriset för de småhus i Norrköping som såldes under perioden mars-maj 2011 var 2 027 000 kronor. Motsvarande för Linköping var 2 573 000 kronor. Attraktiviteten kan mätas genom kvoten mellan försäljningspris och taxeringsvärde. Den var 1,59 i Norrköping, det vill säga att man betalade i snitt 59 procent mer än taxeringsvärdet för småhusen. Kvoten har ökat med 5 procent sedan motsvarande period förra året. I Linköping var kvoten 1,60 med en ökning med 3 procent från föregående år.

Invånarantalet ökar snabbare än bostäderna

Under ett antal år har invånarantalet ökat betydligt snabbare än antalet lägenheter. Det har gjort att vakansgraden numera är låg hos bostadsföretagen.

Under början av 2011 har inte folkmängdsökningen varit lika kraftig som tidigare år och det ligger nära till hands att tro att det är en begynnande bostadsbrist som verkar hämmande på utvecklingen. Men en närmare analys visar att skillnaderna mot tidigare år i första hand handlar om färre födda barn, en högre utflyttning och en lägre inflyttning från utlandet. För de här faktorerna finns på kort sikt ingen riktigt tydlig koppling till tillgången på bostäder.

Fler bostäder behövs

Även om takten på befolkningstillväxten har mattats av under början av 2011 kommer vi att bli fler i Norrköping och det behövs fler bostäder. Det kan finnas behov av att bygga omkring 400 lägenheter per år. En hel del är på gång i kommunen, det finns många bostadsprojekt som nu är aktuella för marktilldelning och framtida objekt med möjlig byggstart om tre till fem år. Det är en blandning av lägen med mark i centrala Norrköping, i utkanten av centralorten och i områden som Arkösund, Östra Husby, Åby och Norsholm. Men det handlar ju inte enbart om att kommunen ska tillhandahålla möjligheter till byggnation, det ska finnas de som vill bygga också.

Kommunal aktivitet

En ökad befolkning medför även ett ökat behov av kommunala tjänster och därmed ytterligare verksamhetslokaler. Dessutom behövs gator och annan infrastruktur. Det här påverkar arbetet dels hos de delar av kommunen som är direkt inblandade i byggnadsprocessen och dels hos de som ska planera för exempelvis förskola och skola. När det gäller bygglov innebär dessutom den nya plan- och bygglagen att alla som söker bygglov ska få svar inom tio veckor, vilket påverkar arbetet inom bygg och miljökontoret.

Resande – en viktig vardagsfråga

Människors resande till arbete, studier, service och fritidsaktiviteter är en viktig vardagsfråga. Transporten har i sig inget egenvärde, men resorna måste fungera på ett sätt som gör att tillgänglighet till arbete, utbildning, kultur etcetera inte kräver allt för stor uppoffring.

I Norrköping finns en översjuklighet och -dödlighet i hjärt- och kärlsjukdomar jämfört med riket. Det finns många faktorer som ligger bakom detta faktum som till exempel har att göra med livsstil och vårdresurser, men ett sätt att möta det är att underlätta för människor att röra mer på sig. En ökad satsning på att få människor att cykla, gå och åka kollektivt är alltså inte enbart till gagn för klimatet och miljön, utan även för invånarnas hälsa.

Hur transportsystemet ser ut betyder även mycket för hur en stad uppfattas. En attraktiv stad kan inte ha stora problem med buller, utsläpp, trängsel eller barriäreffekter av trafikleder.

Män reser längre

Resandet skiljer sig mellan män och kvinnor. Kvinnor åker i större utsträckning kollektivt, medan män i större utsträckning använder bil. När det gäller arbetspendling reser män i genomsnitt längre än kvinnor. Det kan bero på olika saker.

Ett skäl till att man pendlar är att man får en högre lön på en annan ort, vilket gör att högutbildade är mer benägna att pendla än andra. Men många kvinnodominerade yrken finns inom vård och omsorg, där sannolikheten är ganska liten att man genom att pendla långa sträckor får tillgång till ett jobb inom yrket med väsentligt högre lön.

Barnansvaret

Ett annat skäl är att kvinnor fortfarande tar ett större ansvar för familjens barn. Kvinnor med små barn väljer i större utsträckning att arbeta deltid än män i motsvarande familjesituation. Eftersom det är opraktiskt att ha sitt arbete långt från platsen där barnen finns om dagarna, pendlar därför kvinnorna i mindre utsträckning. Mest praktiskt för hela familjen vore förstås att en bra bostad och bra arbetstillfällen fanns på samma ort.



Illustrationen är från skriften Hållbart resande i praktiken, Sveriges Kommuner och Landsting och Trafikverket.

Bildandet av regionkommuner är nu mer aktuellt än någonsin tidigare.

Regionkommuner år 2015?

De nya regionkommunerna kan bildas efter nästa val, i januari 2015. Men det är redan i december 2011 som det behöver finnas ansökningar om att bilda regionkommuner genom sammanslagning av landsting. Om den tidplanen håller kommer nämligen utredningen om den statliga regionindelningen att ta hänsyn till detta i det förslag som ska läggas i december 2012.

Bildandet av regionkommuner handlar dels om att ombilda sammanslagna landsting som får ansvar för re-

gional utveckling, infrastrukturplanering och landstingets nuvarande ansvar. Dels handlar det om statliga myndigheters regionala organisering och länsindelningen.

Mycket av diskussionen handlar om geografi och om det i första hand är sjukvårdens behov eller de funktionella arbetsmarknaderna som ska vara utgångspunkt för bildandet. Kommunstyrelsen i Norrköping har framfört att det är avgörande att den nya region som Norrköping blir en del av gränsar direkt till Stockholms län.

Pendling stor del av ökat resande

Ett skäl till att resandet ökar är arbetspendlingen. Både antalet inpendlare till Norrköping och utpendlare från Norrköping har stigit, men utpendlingen har ökat snabbare.

Tidigare försåg Norrköpings arbetsmarknad personer från omgivande kommuner med jobb i högre utsträckning än tvärtom, men numera är utbytet av arbetskraft mellan Norrköping och omgivande kommuner ungefär lika. Man kan tolka det som att Norrköpings arbetsmarknad relativt sett har utvecklats sämre än omgivningens.

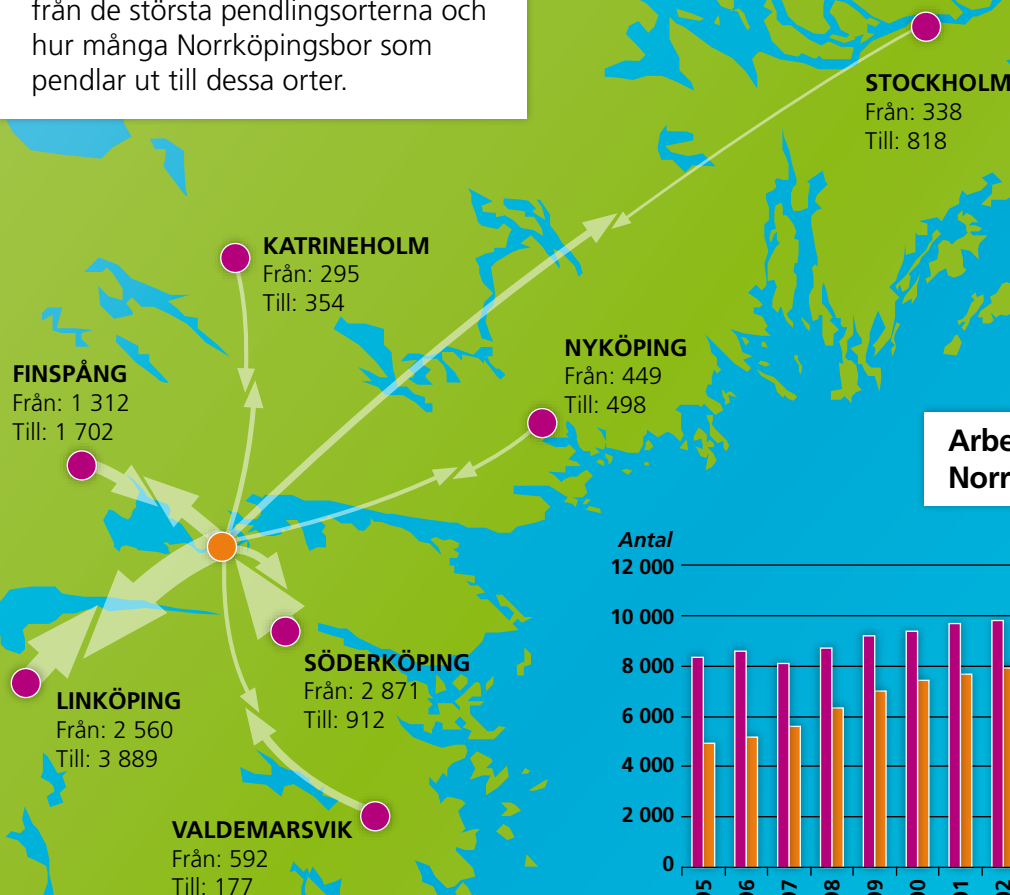
Utpendlingen från Norrköping sker i stor utsträckning till arbetsplatser inom tillverkningsbranschen. Inpendlingen till Norrköping är störst till arbetsplatser inom branschen handel, transport och magasinering. Men det är även många som pendlar in till jobb inom tjänstesektorn. Det här är ett resultat av förändringarna

i branschstrukturen. Norrköping dominerades tidigare av tillverkningsindustri, men är numera en handels- och kommunikationskommun i stor utsträckning. Norrköpingsborna arbetar ändå gärna inom tillverkningsindustrin, vilket innebär att flera pendlar till jobbet, till exempel till Finspång.

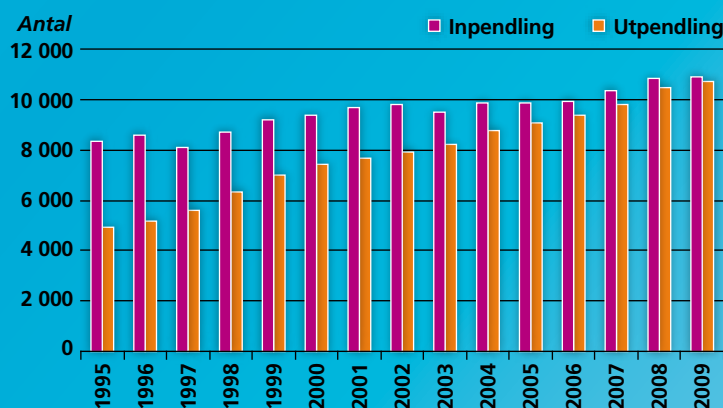
Mellan Norrköping och Linköping är pendlingen mycket stor och likaså från Söderköping till Norrköping. Ur hållbarhetssynpunkt är den bästa resan den som inte alls görs. Men det finns ändå anledning att tro att pendlingen även i framtiden kommer att öka. Planeringen för ett hållbart resande är därför viktig med överflyttning från bilresor till kollektivtrafik. Ett exempel på hur man kan locka bilister att ta bussen i stället är Söderköpings kommuns erbjudande om att få åka gratis buss en månad till Norrköping mot att man ställer bilen och besvarar en enkät om sina erfarenheter. Ett annat sätt att styra över till kollektivtrafik är att använda sig av prissättningen av kollektivtrafikresor respektive parkering.

De största pendlingsorterna 2009

Kartan visar hur många som pendlar från de största pendlingsorterna och hur många Norrköpingsbor som pendlar ut till dessa orter.



Arbetspendling till och från Norrköping 1995-2009



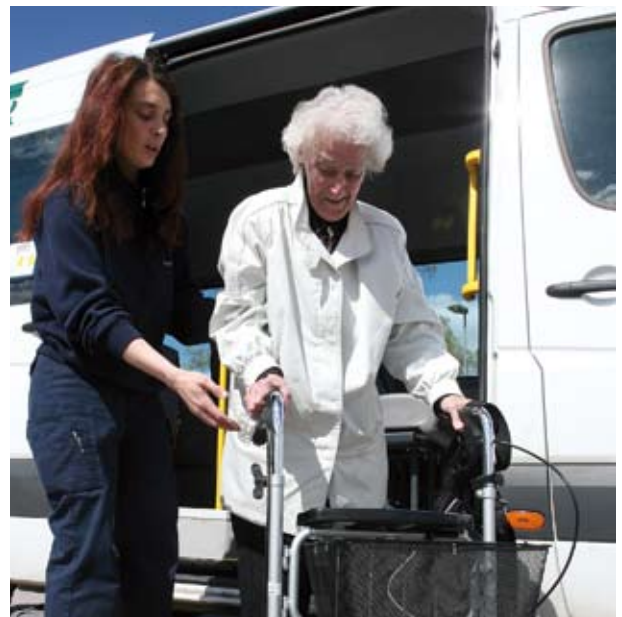
Landstinget får ansvar för regionens kollektivtrafik

Från den 1 januari 2012 kommer en ny kollektivtrafiklag att gälla som innebär att det ska skapas regionala kollektivtrafikmyndigheter.

I vårt län har kommunerna och landstinget enats om att Landstinget i Östergötland blir kollektivtrafikmyndighet och att en skatteväxling kommer att genomföras. Landstinget får då ansvar för all kollektivtrafik i regionen, både den som sker inom kommunerna och den mellan kommunerna, förutom skolskjuts och färdtjänst.

Grunden för planeringen blir ett regionalt trafikförsörjningsprogram som bland annat anger vilket behov av kollektivtrafik som myndigheten anser finnas. Det behövs en samrådsorganisation som gör det möjligt för kommunerna att delta i kollektivtrafikplaneringen samtidigt som kollektivtrafikmyndigheten kan delta i kommunernas fysiska planering.

Det är ännu lite oklart vilket inflytande som kommunen kommer att ha över den allmänna kollektivtrafiken i framtiden, men hela lagen bygger på god samverkan mellan kommuner och myndigheten. Troligen blir kommunens fortsatta ansvar hållplatser, infrastruktur i form av spår och kontaktledning, likriktarstationer, spårvagnar och underhållet för spårvagnarna.



Skolskjuts och färdtjänst kvar hos kommunen

Den allmänna kollektivtrafiken övergår till landstinget, men skolskjuts och färdtjänst kvarstår som ett kommunalt ansvar.

Eftersom de olika delarna ingår i ett sammanhängande system är det viktigt att samverkan kommer att fungera bra. Exempelvis planeras skolskjutsen i första hand genom att barnen får busskort för resor med den allmänna kollektivtrafiken. Om det inte är möjligt, upphandlas särskilda fordon för skolskjuts.

Det är fler föräldrar och barn som gör ett eget val av skola, där det kan innebära att barnen får längre till skolan och därmed blir berättigade till skolskjuts. Även färdtjänsten beräknas öka med ett ökande antal äldre kommuninvånare.



Energiomställning i Norrköping

År 2030 ska energianvändningen i Norrköping ha minskat med 30 procent jämfört med år 2005. Enbart förnybara energikällor ska användas och energisystemet ska vara robust och tåla konsekvenser av ett förändrat klimat. De här målen finns i energiplanen som fullmäktige beslutade om år 2009.

För den kommunala organisationen sattes det mer ambitiösa målet att energianvändningen ska minska med 50 procent. För att nå målen kan mycket göras i de kommunala verksamheterna. I samhällsplaneringen och vid exploatering av mark kan energifrågorna tas in i ett tidigt

skede för att få en lägre energiförbrukning och ett hållbart energisystem. Genom upphandling kan man påverka marknaden och enbart energieffektiva produkter ska köpas in. Men det handlar även om att påverka människors beteenden.

Kommunen stor energiförbrukare

Kommunens verksamheter är stora energiförbrukare. Genom att minska förbrukningen minskar även kostnaderna, en halvering skulle med dagens priser innebära en besparing med en bra bit över 100 miljoner kronor per år. Det här är pengar som skulle kunna användas till annat i den kommunala organisationen. Besparingar genom energieffektiviseringar kan användas för ytterligare energiomställningar i samband med underhållsåtgärder. Det här ställer krav på kompetensen hos de personer som är inblandade i ny- och ombyggnad i kommunal regi.

Energi frågor i bygglov

Den nya plan- och bygglagen som trädde i kraft i maj 2011 innebär bland annat att större vikt läggs vid miljö- och klimataspekter. Energi frågor behandlas vid bygglov och bygganmälan. Den här kategorin av frågor hanteras även av miljö- och hälsoskyddsinspektörer i samband med tillsyn av verksamheter.

Ett tillägg till översiktplanen om vindkraft är på gång. Troligen kommer det ett ökat antal bygglovansökningar för vindkraft när tillägget är antaget.

Information och beteendepåverkan

Energi- och klimatrådgivning erbjuds fastighetsägare och allmänhet av kommunen. Mycket arbete görs utifrån lagen om energideklarationer för byggnader.

Ett projekt startar med inriktning mot energiförbrukning i kommunala förskolor och skolor. Det vänder sig till både förskolebarnen respektive skoleleverna och till personalen och är kopplat till de hållbarhetsmål som finns i läroplanen. Ett ökat medvetande om energianvändning bland barn och ungdomar kan även ge stora effekter utanför skolan.

Klimatförändringar och kommunen

Ett viktigt skäl till energiomställningen är energiförbrukningens påverkan på det globala klimatet.

Klimatförändringarna är bland annat tydliga i Arktis, vilket beskrivs i en nyligen publicerad forskningsrapport. Isen smälter, marken absorberar solinstrålningen i högre utsträckning och permafrosten tinar. Det medför att stora mängder kol som finns lagrat i marken frigörs till atmosfären och klimatförändringen förstärks.

Isen på Arktis flyter och höjer där för inte havsnivån när den smälter. Men när motsvarande händer med isarna på Grönland och Antarktis blir påverkan stor. Forskare på SMHI påpekar att en höjd havsnivå

medför att vi blir mer sårbara för stormar och oväder och att vi utsätter oss för ökade risker genom att bygga strandnära på en nivå strax ovanför havsytan.

Klimatet och kommunen

Den nya plan- och bygglagen från maj 2011 pekar på att även klimatförhållanden ska beaktas i bygglovprövningen. Kommunen kan exempelvis ställa krav på åtgärder som förebygger översvämning och erosion för att man ska kunna få bygglov.

Resor och transporter har en stor påverkan på klimatet. Prognoser visar att störst potential till förändring, det vill säga där klimatpåverkan kan begränsas, finns inom personbilar i stadstrafik. Omkring 40 procent av

koldioxidutsläppen från vägtrafiken i Europa genereras av stadstrafiken.

Det här är ett område som kommuner har ett stort ansvar för. I samhällsplaneringen kan man se till att den egna bilen får en minskad roll som transportmedel och att man löser tillgängligheten med en effektiv kollektivtrafik och bättre möjligheter att gå och cykla. Trafikmiljön behöver i större utsträckning anpassas för de oskyddade trafikanterna och invånarna måste uppmuntras att välja hållbara färdmedel.

Om bilresandet minskas medför det, förutom mindre utsläpp av klimatpåverkande gaser, även att bullret och partikelhalterna minskar. En förtätning av staden förutsätter en ökning av andelen resor med hållbara trafikslag för att vi ska klara miljökraven.

Minska avfallsmängden och öka återvinningen

Trots det ökar avfallsmängderna från hushållen med några procent varje år och troligen kommer det att fortsätta de närmaste åren på grund av ökat antal invånare, god konjunktur och ökad konsumtion. Det gör att samtidigt som arbetet för information och tekniska lösningar för avfallsminimering fortsätter, måste systemen dimensioneras för ökade avfallsmängder.

Ansvaret för insamling och återvinning av förpackningar och tidningar ligger på producenterna, men en hel del av det hamnar ändå i det brännbara avfallet. För att få källsorteringen att fungera bättre behövs insamlingsystem som kommer närmare kunden, till exempel i varje flerbostadshus. Det diskuteras att producentansvaret ska övergå till ansvar för materialslag istället för förpackningar. Det skulle då innebära ett producentansvar för plast som material och inte för plastförpackningar. Det borde ge konsekvensen att mängderna hushållsavfall minskar.

Samhället i stort har samma mål med avfallshandlingen – att minska avfallsmängderna och öka återvinningen.



Återvinning av aluminiumburkar hos Returpack i Norrköping.



Närhet till grönområden även i stadsmiljön

Norrköping är en stad som kan hålla huvudet högt med Strömmen, Industrielandskapet, vackra parker, en väl sammanhållen innerstad och stadsnära natur.

I takt med att Norrköpings befolkning ökar och staden förtätas ställs högre krav på den gemensamma utemiljön. De offentliga platserna kommer att minska i yta för att möjliggöra förtätningen. Därför skapas ett ökat tryck och krav på de offentliga platserna.

Alla offentliga platser ska vara tillgängliga. Det ska vara korta avstånd mellan boende och grönområden och människor ska känna sig trygga att fritt röra sig i staden

när som helst på dygnet. Det ställer krav på planering av utemiljöerna och en genomtänkt belysning. Antalet motorfordon kommer att öka och det måste hanteras så att människor ska kunna röra sig utan att riskera att bli påkörda eller störas allt för mycket av buller och avgaser. Parkeringsplatser för bilar ska inte ta större plats i stadsmiljön än i dag, men däremot kommer det att behövas mer utrymme för cykelparkeringar.

Naturreservat och tätortsnära natur ska vara lättillgängliga för människor, oavsett ålder och fysiska förutsättningar. De måste fortsätta att utvecklas för bevarande av den biologiska mångfalden och för rekreation. Människors ökade hälsomedvetenhet skapar ett större behov av promenadstigar och joggingspår.

Maten påverkar hälsan

Vad vi äter påverkar hur vi mår. Folkhälsoinstitutet pekar på vikten av att hjälpa barn och deras familjer att få goda matvanor.



Norrköpingsbornas hälsa

Det finns tydliga skillnader i hälsa mellan olika grupper. Förutsättningar för en god hälsa påverkas av livsvillkoren, den omgivande livsmiljön och av individens val och levnadsvanor.

Personer med låg inkomst och kort utbildning har kortare medellivslängd och uppger sig ha sämre hälsa än övriga befolkningen. Kvinnors självrapporterade hälsa är generellt sämre än mäns, men männen har kortare medellivslängd. Personer med funktionshinder, utländsk bakgrund eller hbt-identitet uppger också att de har sämre hälsa än övriga befolkningen.

Inkomst- och utbildningsnivån är tämligen låg i Norrköping och medellivslängden är lägre än i riket. Men medellivslängden ökar för både kvinnor och män, något snabbare för männen.

Det folkhälsopolitiska arbetet i Östergötland bedrivs i samverkan



mellan kommuner, landstinget och regionförbundet Östsam. I de övergripande målen för arbetet framgår bland annat att skillnaderna i hälsa ska utjämnas genom att hälsan stärks hos de mest utsatta. Det finns förslag att det ska inrättas en regional samordningsfunktion för folkhälsoarbetet.

För Norrköpings del initierar landstinget en satsning på att i fram-

tiden minska hjärt- och kärlsjukligheten, som är hög i kommunen. Ett annat stort folkhälsoproblem som det satsas på är självmord, som är den vanligaste dödsorsaken i åldersgruppen 15-44 år. Ett arbete med suicidprevention görs i samarbete mellan kommunen, landstinget, polisen, räddningstjänsten med flera, för att antalet självmord ska minska i framtiden.

I kommunens regi serveras dagligen ungefär 22 000 portioner mat bland annat i förskolan, skolan och äldreomsorgen. Hur kommunen hanterar de offentliga måltiderna spelar alltså stor roll. S.M.A.R.T-matkonceptet används i förskolan och skolan för att ta hänsyn till hälsan genom att servera en Större andel vegetabilier och Mindre tomma kalorier. Men konceptet tar även hänsyn till miljön genom att Andelen ekologiskt ökas, att det serveras Rätt kött och grönsaker och att maten hanteras Transportsnålt.

Matsvinn

En onödig miljöpåverkan har matsvinnet, det vill säga att vi slänger fullt ätbar mat. Det är ju inte heller ekonomiskt försvarbart. I skolan räknar man med att eleverna i snitt lämnar kvar 10 procent av maten på tallriken och sedan slänger det. Genom att väga

matsvinnet följer man utvecklingen för att hitta sätt att minska svinnet.

Även i hemmen slängs mycket mat. Uppskattningsvis kastar varje svensk i genomsnitt 50-60 kilo mat per år. Matavfallet kan rötas till biogas, vilket planeras för, antingen i en biogasanläggning i kommunen eller på annat håll. Det kräver ett förbättrat insamlingsystem och fler som källsorterar matavfall.

Äta ute

Norrköpingsborna äter ute i allt större utsträckning på snabbmatsställen, vid restaurangbesök och genom att ta en fika på stan. Det finns ett omfattande lagkomplex som är till för att se till att våra livsmedel är säkra. Reglerna inom livsmedelstillsynen ändras ständigt och livsmedelinspektörerna behöver därför löpande kompetensutveckling för att upprätthålla kompetensen.

Investeringar i förebyggande arbete



Genom att investera i förebyggande arbete för grupper av kommuninvånare räknar man med att kunna bryta negativa händelseförlopp i ett tidigt skede. Effekten kan exempelvis vara att man undviker kostnader för genomgripande insatser i skolan eller för placering av barn och ungdomar.

Därför har det inrättats en social investeringsfond för förebyggande arbete, som på sikt syftar till att minska risken för långvarig arbetslöshet. Arbetslöshet kan resultera i utsatthet samt negativa konsekvenser för hälsa, välbefinnande och möjlighet att delta i samhället.

Investeringarna i förebyggande arbete ska genomföras med ett nämndövergripande perspektiv och effekten ska vara att kommunens kostnader minskas samtidigt som mänskliga vinster görs.

Utgångspunkten är att identifiera grupper med riskfaktorer, där det genom en kedja av möjliga händelser finns en större risk än för andra grupper att som vuxen hamna i långvarig arbetslöshet. Därför är det viktigt att de investeringar som erhåller medel på vetenskaplig grund minskar den långvariga arbetslösheten. Sedan gäller det att investera i förebyggande verksamhet för att så tidigt som möjligt bryta den möjliga händelsekedjan och stärka friskfaktorerna.

Stora skillnader mellan områden i Norrköping

Det är stora skillnader mellan livsvillkoren i olika delar av Norrköping.

Tydligast kan man se skillnaden mellan Hageby och Brännestad. De här två områdena ligger intill varandra, det är vägen E22 som utgör gränsen. Men när man tittar på statistik som i någon mån avspeglar livsvillkoren ligger de mycket långt från varandra.

Ett exempel är den disponibla inkomsten per hushåll. År 2003 var den högst i Brännestad med 368 000 kronor per hushåll. I Hageby var den 143 000 kronor, vilket var bland de lägsta i Norrköping. Hushållens storlek spelar förstås roll, men skillnaden var i vilket fall mycket stor.

Utvecklingen av köpkraften har förstärkt skillnaderna. År 2009 hade Hageby en disponibel inkomst per hushåll på 155 000 kronor, räknat i 2003 års priser. Det innebär en ökning av köpkraften med 9 procent mellan åren. Motsvarande ökning av köpkraften för Brännestad var 24 procent, till 458 000 kronor per hushåll, räknat i 2003 års priser.

Alla stadsdelar i Norrköping har fått en ökad köpkraft under åren, men ökningen har varit betydligt större i vissa områden än i andra, vilket har gjort att skillnaderna i köpkraft har ökat kraftigt. Särskilt hög ökning av köpkraften kan man se i nybyggnadsområden som just Brännestad eller till exempel Svärtinge och Rambodalen, vilket beror på att det är köpstarka invånare som bygger och flyttar in i nya villor.

Kultur och fritid – livsvillkor för folkhälsan

Bland de livsvillkor som anses bestämma nivån på folkhälsan finns faktorer som boende, arbetslöshet, hälso- och sjukvård, men även kultur och fritid.

Kultur- och fritidsverksamheten i Norrköpings kommun har ett fokus på barn och unga, med särskild inriktning mot de grupper som har sämsta förutsättningarna att ta del av kultur-, idrotts- och fritidsverksamhet.

Anpassning krävs

Särskilt barn och unga förväntar sig i dag snabba resultat och en hög grad av interaktiv kommunikation. Det kräver en flexibel organisation och ett flexibelt utbud med anpassade lokaler, nya arbetsformer och lämplig utrustning.

Inom vissa områden är det svårt att leva upp till brukarnas krav, till exempel när det gäller teknikutvecklingen inom biblioteksvärlden, medan det inom andra ges goda möjligheter i framtiden till en positiv utveckling. Ett sådant exempel är kulturskolan, där utbyggnaden

med scen, lokaler för drama, dans, bild och ett kafé ger möjlighet till en utvecklad kulturskola inom alla konstarter. Ett annat är film- och medieområdet, där enheten Cinema med nya lokaler vid Visualiseringscentret ger utökade möjligheter till visningar och skapande inom området.

Organisationsförändringar

Kulturen står inför organisationsförändringar utifrån att den så kallade portföljmodellen ska genomföras. Den bygger på att det finns fleråriga kulturplaner i varje region och att riksdagen beslutar om nivån på de statliga medel som ska gå till regional kulturverksamhet samt att regeringen fastställer anslagsvillkor i till ansvariga myndigheter. Kulturplanarbetet i Östergötland har pågått under året och vid årsskiftet ska det börja genomföras. Här finns möjlighet till större regionala uppdrag för kulturinstitutionerna i Norrköping än de som de har i dag.

Kreativa sektorn

Den kreativa sektorn, med kultur, idrott, turism, nöjesindustri och media, har inom EU en hög tillväxt. I Norrköping finns företag, många föreningar, en stark kulturell infrastruktur, forskning och utbildning, och därmed förutsättningar för högre tillväxt inom branschen. En utmaning är att hitta metoder för att stimulera kulturarbetare och andra inom de kreativa näringarna att utvecklas som företagare.

Fritid

I Norrköping finns goda möjligheter till ett rikt friluftsliv, med närhet till vandringsleder, motionsspår och naturupplevelser av varierande slag.

När det gäller idrotten pågår en diskussion som på sikt kan leda till en uppdelning i en mer kommersiell elitinriktad del och en del som handlar om breddidrott på barn- och ungdomsnivå. Den senare delen kommer även fortsättningsvis behöva kommunalt stöd.

En pågående utveckling är att idrottsanläggningar kommer till genom samverkan mellan näringsliv, föreningar och kommuner när det gällde det ekonomiska ansvaret. Här bör man vara observant på om utvecklingen ger negativa effekter genom att resursstarka bostadsområden gynnas på resurssvågares bekostnad. För närvarande finns det största engagemanget för brett ekonomiskt ansvarstagande för nya anläggningar i områden med förhållandevis goda socioekonomiska förhållanden.



Positiv ekonomisk utveckling men inte

Konjunkturinstitutet räknar med en BNP-tillväxt på drygt 4 procent år 2011 och att tillväxten därefter planar ut mot cirka 2 procent per år fram till år 2020.

Statistiska centralbyråns redovisning av Sveriges ekonomi i juni 2011 påvisar att konjunkturen är stark, men att det finns tecken på avmattning. Under sensommaren har svängningar i världsekonomin medfört att bedömningarna är osäkra. Arbetslösheten bedöms enligt Konjunkturinstitutet minska med ett par procentenheter till omkring år 2014 för att sedan ligga kvar på den nivån till år 2020.

Personer med kort utbildning

Arbetsförmedlingen pekar ut personer med högst förgymnasial utbildning som en grupp som har svårare än andra att hitta arbete. Vid den senaste konjunkturedgången år 2008 blev personer med låg utbildningsnivå i högre utsträckning arbetslösa än andra.

Norrköpingsborna har generellt en låg utbildningsnivå. Den totala utbildningsnivån ändras långsamt eftersom de flesta invånarna anser sig vara färdigutbildade.

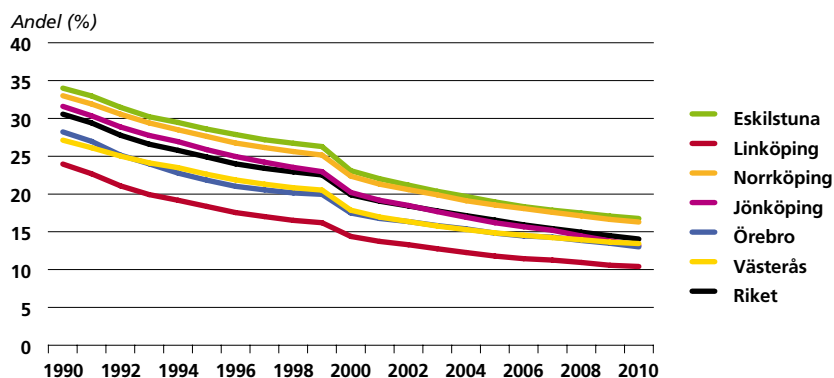
Vid en jämförelse med fem andra kommuner och riket kan man se att andelen korttidsutbildade, det vill säga de med högst förgymnasial utbildning, har minskat kraftigt för samtliga under perioden 1990-2010. Det innebär alltså att utbildningsnivån generellt har höjts väsentligt under perioden. Den stora nedgången

i andel år 2000 beror på att man då genomförde en kvalitetshöjning av statistiken och att det därför blev ett tidsseriebrott.

Som framgår av jämförelsen i diagrammet har Norrköping, tillsammans med Eskilstuna, högst andel korttidsutbildade. Andelen var år 2010 16 procent i Norrköping jämfört med 14 procent i riket. Lägst låg Linköping med 10 procent korttidsutbildade.

Vart efter som antalet korttidsutbildade äldre går i pension och ungdomarna i högre utsträckning utbildar sig kommer nivån att långsamt ändras även i framtiden. Ett annat skäl till en möjlig höjning av utbildningsnivån är att vuxna utbildar sig, till exempel att de på grund av att arbetslöshet påbörjar vuxenstudier.

Andel 20-64-åringar med högst förgymnasial utbildning, 1990-2010



Källa: Statistiska centralbyrån, observera tidsseriebrott år 2000



Äldre arbetslösa

En grupp som Arbetsförmedlingen anser kommer att ha svårare än andra grupper på arbetsmarknaden är äldre arbetslösa 55-64 år.

Men enligt Statistiska centralbyråns arbetssökandestatistik från mars 2011 är visserligen arbetslösheten i Norrköping lägre för 55-64-åringar än vad den för 25-54-åringar. 7,3 procent i den äldre gruppen var då arbetssökande, jämfört med 9,9 procent i gruppen 25-54 år. Men den som blir arbetslös när han eller hon är äldre har troligen svårare att få ett nytt jobb än en jämbördig yngre person.

fullt genomslag på arbetslösheten

Trots en positiv ekonomisk utveckling förväntas alltså arbetslösheten även i framtiden vara tämligen hög och det gäller särskilt för vissa grupper av människor. Antalet enklare inskolningsjobb har minskat och allt fler människor ses som inte anställningsbara. Att ofrivilligt hamna utanför arbetsmarknaden försämrar människors liv, ekonomi och välbefinnande. Det här påverkar kommunens arbete,

exempelvis är den samhällsfaktor som har starkast samband med antalet ärenden hos socialkontoret just arbetslösheten.

Arbetsförmedlingen pekar ut ett antal grupper som med största sannolikhet kommer att få svårt att få jobb i framtiden, även om antalet arbetstillfällen ökar. I artiklarna nedan beskrivs utvecklingen i Norrköping för några av de här grupperna.

Ungdomar med bristfällig utbildning

En grupp som pekas ut av Arbetsförmedlingen som riskgrupp för arbetslöshet är ungdomar med bristfällig utbildning. Andelen som finns i den gruppen är högre i Norrköping än i riket.

Av 20-24-åringarna i Norrköping saknade 15 procent år 2010 examen från gymnasieutbildning. I riket totalt var motsvarande siffra 12 procent.

När det gäller övergång från gymnasium till högskola ser det dock ljusare ut för Norrköping.

Totalt sett hade 43,5 procent av alla Norrköpingsungdomar som slutade gymnasiet våren 2007 påbörjat högskoleutbildning inom tre år. Det var en procentenhet högre än i riket, där motsvarande siffra alltså var 42,5 procent. En gissning kan vara att det faktum att universitetets verksamhet och studenterna är synliga i Norrköping lockar till högre studier och i viss mån kompenserar för att det inte i så hög grad finns studietraditioner i hemmen.

För att riskgruppen ungdomar med bristfällig utbildning ska

minska är det viktigt att stimulera Norrköpingsungdomarna att gå färdigt gymnasieskolan. Det kommunala uppföljningsansvaret för ungdomar 16-20 år som inte går i gymnasieskolan behöver fungera bättre. Det finns även en grupp unga vuxna 20-29 år som varken har arbete eller studerar. Även den gruppen är det angeläget att fånga upp, för att exempelvis erbjuda en utvecklad vägledningsfunktion som matchar individer till utbildningar där de upplever att de lyckas med sina studier.

Personer födda i utlandet

En annan grupp som har svårt att få arbete är utlandsfödda personer. Men den här gruppen är totalt sett inte så stor i Norrköping.

Den totala andelen utlandsfödda i Norrköping är ungefär densamma som i riket och i Örebro, år 2010 var andelen 15 procent. Andelen är betydligt högre i Eskilstuna och Västerås och lägre i Jönköping och Linköping, vilket framgår av diagrammet.

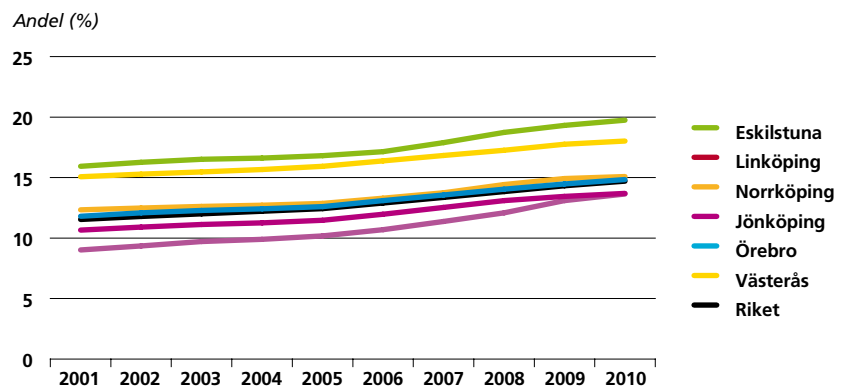
Även om totalandelen utlandsfödda inte är så stor i Norrköping är det en ganska stor andel som kommer från länder utanför EU- och EFTA-områdena. De har generellt en högre arbetslöshet än andra utlandsfödda.

Staten tog genom Arbetsförmedlingen över etableringsansvaret

för flyktingar i slutet av 2010. Men kommunerna har fortfarande ansvaret för personer som inte anses kunna stå till arbetsmarknadens förfogande. Fram till nu har den

gruppen varit liten, men det finns risk att för att de statliga insatserna inte räcker till och att det blir fler som behöver försörjningsstöd om några år.

Andel utrikes födda 2001-2010



Källa: Statistiska centralbyrån

Fler arbetstillfällen behövs

Antalet jobb i Norrköping år 2009 var cirka 57 000. Det kan jämföras med att det år 1990 fanns drygt 66 000 arbetstillfällen. Arbetsmarknaden är visserligen regional och arbetspendlingen från Norrköping till andra kommuner har ökat kraftigt. Men siffrorna visar att det behövs fler jobb även i vår kommun.

Fler arbetstillfällen kommer till genom att företag som redan finns i Norrköping utvecklas, genom att företag som finns på annan ort etablerar sig i Norrköping och genom att det startas nya företag. De här processerna styrs till stora delar av konjunkturutveckling och nationella och internationella skeenden, men den kommunala organisationen har en roll i att ge stöd på olika sätt.

Befintliga företag

Efterfrågan på mark och exploateringsbehovet ökar. Den kommunala fysiska planeringen samt mark och exploatering behöver hela tiden hålla sig uppdaterade via omvärldsbevakning, så att de kan följa marknadens behov och möta upp dem.

För vissa branscher pekas i politiska beslut ut att de ska ägnas

särskild uppmärksamhet. Dit hör tillverkningsindustrin, med bland annat papper och förpackningar. Kopplat till pappersindustrin finns även området tryckt elektronik. Bland övriga branscher som nämns finns exempelvis handel, visualisering, miljöteknik och hälsa.

Norrköping har en stor andel arbetstillfällen inom handel. När det gäller dagligvaruhandeln är omsättningen normal för storleken på kommunen. Men för sällanköpsvaruhandeln ligger den lite lågt. Enligt en analys som genomförts av ett konsultföretag beror det huvudsakligen på närheten till Linköping som har IKEA. Sällanköpsvaruhandeln har dock stärkts betydligt i Norrköping sedan år 2006 och skillnaden mot Linköping har minskat.

Nya företag

Nyföretagandet kan stimuleras på olika sätt. En viktig del är rådgivning, exempelvis genom NyföretagarCentrum. De redovisar att det startades 673 företag i Norrköping år 2010, varav 373 aktiebolag. Det betyder att antalet nystartade företag är uppe i tidigare nivåer, efter en viss nedgång på senare år. Men i förhållande till invånarantalet är det något lågt mot flera jämförbara kommuner.

Ett sätt att skapa intresse för företagande bland yngre personer är verksamheten Ung Företagsamhet. Läsåret 2010/11 drev 317 Norrköpings elever så kallade UF-företag, vilket var 15 procent av den aktuella årskullen. Det är en ökning mot tidigare år, exempelvis var andelen läsåret 2007/08 omkring 10 procent.

Arbetslöshet och arbetskraftsbrist?

Svenskt Näringsliv har pekat ut Östergötland som en region med en stor matchningsproblematik på arbetsmarknaden.

Matchningsproblematiken innebär att det i regionen finns behov av kompetens som den tillgängliga arbetskraften inte kan matcha. I ett sådant läge kan man alltså ha arbetslöshet och arbetskraftsbrist parallellt.

Problemet kan mötas på olika sätt. Utbudet av utbildningar bör i stort spegla behovet på arbetsmarknaden. I en statlig utredning

har man även lyft fram som möjliga lösningar ett senare utträde från arbetsmarknaden samt att företagen anställer personer som inte har full kompetens för arbetet och sedan erbjuder kompetensutveckling. Andra lösningar som nämns är en ökad rörlighet på arbetsmarknaden genom inpendling, inflyttning och arbetskraftsinvandring.

God branschbredd i Norrköping

Ju mer dominant en viss bransch är i en kommun, desto större risk att effekterna blir stora om just den branschen drabbas av nedgång. Det här var tydligt i Norrköping i början på 1990-talet, då tillverkningsindustrin var dominerande bransch i kommunen och många arbetstillfällen försvann i samband med lågkonjunkturen.

Men numera är fördelningen på branscher jämnare, även om handel

och transporter i viss mån har blivit en dominerande näringsgren. Ett sätt att få ett mått på detta är att mäta branschbredden genom att se hur många branscher som det finns arbetsställen inom i kommunen, enligt ett ganska finfördelat klassificeringssystem. För Norrköpings del var antalet branscher 462 stycken år 2009. Det är högst av de kommuner vi brukar jämföra oss med, nämligen

Eskilstuna, Jönköping, Linköping, Västerås och Örebro.

Den goda branschbredden i Norrköping kan vara en förklaring till att arbetslösheten inte ökade lika kraftigt som i många jämförbara kommuner under den senaste konjunktur nedgången. Däremot ligger arbetslösheten i Norrköping generellt på en jämförelsevis hög nivå.



Företagsklimatet

Varje år sammanställer Svenskt Näringsliv en rankinglista över företagsklimatet i kommunerna. Den bygger på statistiska uppgifter samt attitydmätningar hos ett urval av medlemsföretag. I kommuner av Norrköpings storlek erbjuds 400 företag att svara och ungefär hälften lämnar in enkätsvar.

I rankingen år 2011 placerade sig Norrköping på 99:e plats av Sveriges 290 kommuner, vilket var 15 placeringar sämre än året innan. Det är framför allt enkätsvaren som skiljer sig mellan åren. I viss mån beror det på att det kan vara olika cirka 200 företag som har svarat år 2011 mot året innan.

I enkätsvaren från de svarande företagen kan man urskilja ett antal faktorer som påverkar rankingen negativt. Det handlar om uppfattning om kommunpolitikerns, kommunala tjänstemäns och skolans attityder till företagande. Dessutom om kommunens service till företagen och om kommunens tillämpning av lagar och regler. Ett annat område är infrastruktur, där företagens uppfattning om vägnät, tåg- och flygförbindelser samt tele- och IT-nät påverkar rankingen negativt.

Vuxenutbildning

Vuxenutbildningen är ett viktigt instrument för att det ska finnas personer med rätt kompetens för de tillkommande lediga arbetena. Särskilt betydelsefull blir den för de grupper som har det kärvt på arbetsmarknaden.

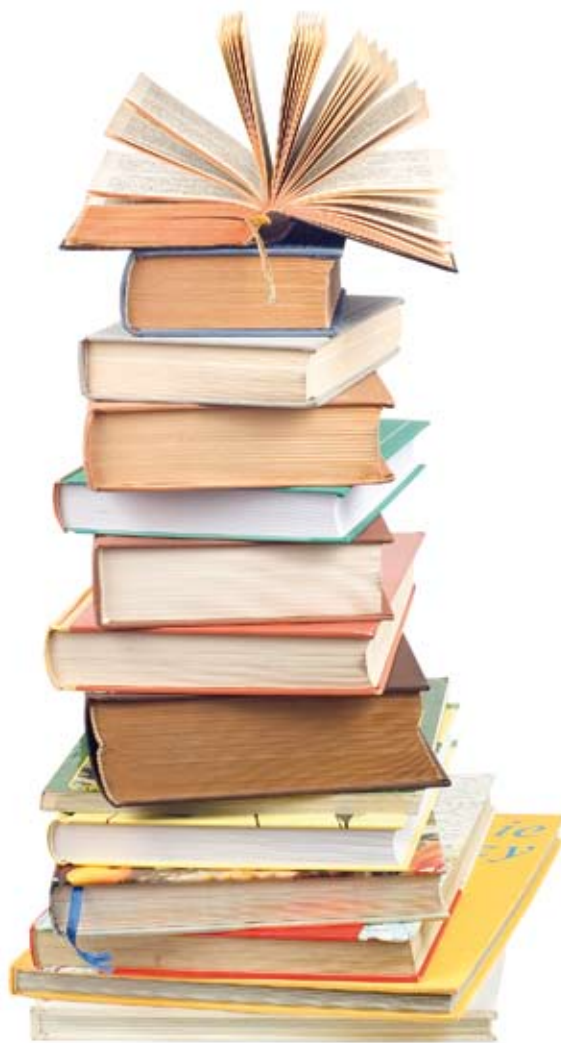
Antalet flyktingar som bosatt sig i Norrköping har minskat kraftigt de senare åren. Men det sker en anhöriginvandring utifrån tidigare års inflyttning av flyktingar. Det gör att svenskundervisning för invandrare även den närmaste framtiden behöver ha ganska höga volymer.

Många av de personer som är nyanlända flyktingar eller anhöriga är lågutbildade. Det innebär att de efter svenskundervisningen behöver gå grundläggande vuxenutbildning.

Yrkesvux har under tre år fått riktade statliga medel för satsning på yrkesutbildningar för vuxna, vilket har ökat volymerna inom vuxenutbildningen. Det är inte helt säkert att satsningen kommer att fortsätta från och med år 2012.

En lärlingsutbildning för vuxna kommer att startas som förhoppningsvis når fler personer som inte har en gymnasieutbildning. Det kommer även att starta en lärlingsutbildning för funktionshindrade.

Arbetslösa kommer att erbjudas gymnasial vuxenutbildning. Det innebär dels att den grundläggande vuxenutbildningen utvecklas för att nå vuxna som har lång väg till gymnasiestudier och dels att alla arbetslösa vuxna som inte har mer än grundskola ska erbjudas yrkes- eller annan utbildning.



Statliga reformer och försörjningsstödet

Statliga satsningar och reformer har ofta direkt påverkan på den kommunala verksamheten. En sådan är sjukförsäkringsreformen och det kan komma förslag till reformer utifrån 2011 års långtidsutredning.

Sjukförsäkringsreformen som infördes under 2008 innehåller regeländringar som har inneburit att nya målgrupper vänder sig till kommunen för att få försörjningsstöd. Hittills har det inte handlat om så många människor, men de som är aktuella har ofta mycket långt till egen försörjning. I vårpropositionen 2011 aviserade regeringen att det kommer förslag på regeljusteringar för

att mildra sjukförsäkringsreformens effekter på försörjningsstödskostnaderna. Konjunkturinstitutet bedömde i mars 2011 att det ekonomiska biståndet kommer att öka både 2011 och 2012, men att ökningstakten minskar år 2012. Bedömningen bygger på de stramare reglerna i sjukförsäkringen och att en lägre andel av de arbetslösa har ersättning från a-kassa.

I årets långtidsutredning föreslås att alla som har varit arbetslösa i minst tre månader ska få rätt till arbetslöshetsersättning som är högre än försörjningsstödet om de deltar i ett garantiprogram. Det innebär att Arbetsförmedlingen i så fall skulle få ett tydligare ansvar för alla arbetssökande, även de som annars får försörjningsstöd. Det medför i sin tur att det kommunala ekonomiska biståndet enbart skulle vända sig till personer där orsakerna till behovet av försörjningsstöd är andra faktorer än arbetslöshet.

Ökat behov av god man

Vardagen blir mer komplicerad med olika val för till exempel el, telefon och TV och olika sätt att betala räkningar. Det innebär att personer som tidigare klarade sig utan stöd numera behöver god man.

Ett ökande antal äldre personer innebär ett större behov av god man, men framför allt ökar behovet bland personer mellan 20 och 50 år som har flera olika diagnoser. Mottagningen av ensamkommande flyktingbarn har också medfört att överförmyndarens förordnande av gode män har ökat. En bedömning är att antalet ärenden

hos överförmyndaren kommer att öka även i framtiden med 400 till 500 ärenden per år.

Det finns ett förslag till ändring i lagstiftning om att flytta vissa ärenden om god man från tingsrätten till överförmyndaren. Förslaget innebär att i ärenden där huvudmannen själv önskar god man och kan förstå vad det innebär, ska överförmyndaren kunna fatta beslut om godmanskap. De här besluten fattas i dag av tingsrätten. Om förslaget går genom kan det innebära nya arbetsuppgifter för överförmyndaren.



KOMMUNEN
OCH
DET CIVILA
SAMHÄLLET

Norrköping har ett stort och aktivt föreningsliv som är viktigt för människors engagemang, delaktighet och välbefinnande. Men även i Norrköping minskar kunskapen om föreningsliv och föreningslivets organisering.

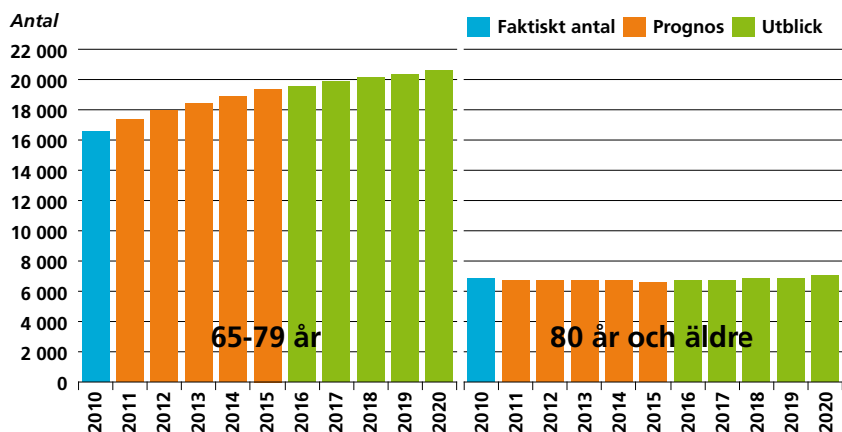
Nu talar man ofta om det civila samhället istället, som både består av ideella föreningar, stiftelser, trossamfund och av nätverk, upprop och andra aktörer. Det är en utmaning att hitta nya och kreativa vägar till medborgarnas samhällsengagemang. Kommunen har initierat en dialog med den idéburna sektorn inom det sociala området för att ytterligare utveckla samverkan mellan kommunen och de civila samhället.

Om tio år har Norrköping 4 200 fler äldre

Antalet pensionärer ökar kraftigt de närmaste åren, men det är de yngre äldre som ökar mest.

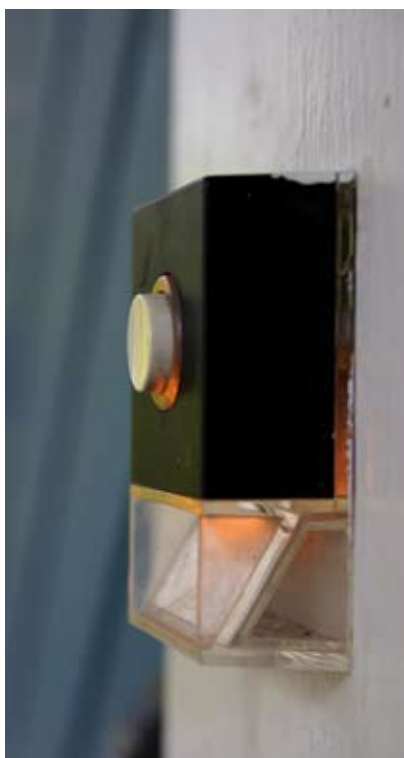
Invånare mellan 65 och 79 år beräknas öka med cirka 2 800 personer till år 2015, jämfört med år 2010. Sedan beräknas ytterligare en ökning på 1 200 personer fram till år 2020. Motsvarande siffror för gruppen som är 80 år och äldre är först en minskning med ungefär 200 personer följt av en ökning med drygt 400.

Folkmängd 65-79 år och 80 år och äldre. Faktiskt antal 2010, prognos 2011-2015 och utblick 2016-2020



Källa: Statistiska centralbyrån och Norrköpings kommun, ekonomi- och styrningskontoret

Framtida behov av hemtjänst



Den stora ökningen av invånare mellan 65 och 79 år inom den närmste tioårsperioden kommer att medföra en ökning av hemtjänstbehovet, men det är ganska svårt att avgöra i vilken utsträckning.

Behoven av hemtjänst varierar ständigt och verksamheten måste snabbt anpassa sig till variationerna. Om en brukare med omfattande hemtjänstbehov flyttar till särskilt boende medför det plötsliga minskningar av behoven av hemtjänstpersonal.

Den mesta tiden inom hemtjänsten används till kvalificerade omvårdnadsinsatser. Det här behovet ökar i takt med att allt mer avancerad hälso- och sjukvård sker i den enskildes hem med stöd av hemtjänst.

Serviceinsatser i form av städning, tvätt, matleveranser och inköp utgör en mindre del av verksamheten. Möjligheten att använda sig av hushållsnära tjänster med skatteavdrag har än så länge inte gjort

att servicetjänsterna har minskat. Men i framtiden kommer troligen ändå efterfrågan på servicetjänster att minska. Personer med god privatekonomi kan genom att köpa hushållsnära tjänster få dem utförda till 60 procent av kommunens avgifter för motsvarande insatser. Eftersom pensionärernas privatekonomi förväntas bli starkare kan man räkna med att köp av tjänster blir vanligare.

Fastighetsägare kan få investeringsstöd för att uppföra trygghetsboende. Kommunen kan då förlägga en träffpunkt för äldre till gemensamma lokaler i fastigheten. En sådan konstruktion kan medföra att behov av hemtjänst och särskilt boende förskjuts framåt i tiden.



Aktivt och hälsosamt åldrande

Med en ökande andel äldre i hela västvärlden sätts fokus på ett aktivt och hälsosamt åldrande. Inom Europeiska Unionen har det tagits ett initiativ för innovationer som stödjer en sådan utveckling.

I Östergötland finns Hälsans nya verktyg med ett 65-tal företag och organisationer som medlemmar, varav Norrköpings kommun är en. Satsningen syftar till att skapa nya lösningar i form av tjänster och produkter för framtidens vård och omsorg som gör det möjligt för funktionshindrade och äldre att bo kvar längre hemma. Det kan handla om motordrivna lås som öppnas med nyckelbrickor, aktivitets- eller inaktivitetslarm, anhörigportal där man kan se om hemtjänsten har besökt släktingen, elektroniskt påminnesystem för personer

med minnesproblem etcetera. I projektet Hus söker hiss stimulerar man till nya hisslösningar för att rörelsehindrade personer ska kunna bo kvar i sitt hem.

Hälsans nya hem är namnet på en testmiljö för sådan teknik i stadsdelen Ljura. Det är kommunen, Hyresbostäder och landstinget som har gått samman i att erbjuda möjlighet att prova system i över 1 200 lägenheter.

Framtidens äldre kommer med största sannolikhet att vara allt mer positiva till tekniska lösningar i hemmet eftersom de är mer vana vid datorer och tekniska apparater.

Yngre äldre – en samhällsresurs

Under de närmaste åren är det framför allt gruppen yngre äldre, det vill säga från 65-79 år, som ökar kraftigt. Många av dem vill efter pensioneringen fortsätta att leva ett aktivt liv och bidra till samhällsutvecklingen. Det har uppstått organisationer som enbart förmedlar arbete till seniorer, det utförs mycket frivilligt arbete av personer i den här åldersgruppen och många har ett stort engagemang i föreningslivet. Pensionärerna är således en viktig samhällsresurs och den här utvecklingen förväntas fortsätta.

Gruppen pensionärer är mycket heterogen och det är inte möjligt att planera för dem som om alla hade samma önskemål. Det blir allt vanligare med äldre som är skilda, som alltid har varit ensamstående eller som har ett annat modersmål än svenska. Det finns skillnader i utbildningsnivå och en stor spridning när det gäller ekonomiska resurser.

Höjd pensionsålder?

När folkpensionen infördes år 1913 var medellivslängden omkring 60 år och pensionsåldern sattes till 67 år. Sedan sänktes den till 65 år och nu har vi en flexibel pensionsålder där man har möjlighet att börja ta ut sin allmänna pension vid 61 års ålder, men man har också rätt att få arbeta kvar till 67 år. Medellivslängden är numera 80 år för män och 84 år för kvinnor. Enligt Statistiska centralbyrån prognos kommer medellivslängden att fortsätta att stiga, men snabbare för män än för kvinnor. Prognosen för år 2050 är att medellivslängden för män kommer att vara 84 år och för kvinnor 86 år.

Den genomsnittliga tiden som vi lever som pensionärer har alltså ökat betydligt och kommer att fortsätta öka, vilket innebär en påfrestning på pensionssystemet. Det har därför tillsatts en utredning om åldersgränserna för pension och de hinder och möjligheter som finns för ett längre arbetsliv. En analys ska vara klar i början av 2012 och utredningsuppdraget ska slutredovisas våren 2013.

Motsvarande diskussioner pågår i många europeiska länder. I Danmark har man redan kommit överens om att pensionsåldern stegvis ska höjas från 65 år till 67 år med början om ett antal år.



Särskilt boende för äldre

För att man ska räkna med att ha god tillgång till äldreboende behöver antalet platser vara 20 procent av antalet personer som är 80 år och äldre.

För närvarande finns det 1 228 permanenta platser i särskilt boende för äldre, vilket motsvarar 18,5 procent behovstäckning, enligt beräkningsmodellen ovan. Med den utbyggnad som är på gång kommer målet om 20 procent att vara täckt i början av år 2012.

Behovstäckningen av permanenta platser ser olika ut i kommunens olika delar. Det kommer att finnas gott om platser i Skärblacka och på Vikbolandet, medan man kan räkna med ytterligare behov i Kvillinge och Kolmården. I centrala Norrköping ligger den beräknade behovstäckningen precis under 20 procent år 2015.

Korttidsboende

Förutom de permanenta platserna finns 133 korttidsplatser. De

används bland annat för personer som legat på sjukhus och som är medicinskt utskrivningsklara, men som inte direkt kan återvända till sin ordinarie bostad.

Om det inte finns tillgång till plats i korttidsboende för en person som är medicinskt utskrivningsklar debiterar landstinget kommunen för de dygn som personen stannar kvar på sjukhuset. Antalet debiterade dygn har varit lågt under år 2010, förutom i slutet av året. På grund av vädret inträffade många halkolyckor och en stor del av dygnen är från sjukhusets ortopediklinik. Samtidigt medförde vädret att det uppstod vatten- och fuktskador på flera äldreboenden, vilket gjorde att äldre fick evakueras från sina lägenheter i permanent särskilt boende till korttidsboende.

Blir vi friskare eller sjukare?

Medellivslängden ökar och beräknas göra det även i framtiden. Men är det friska år eller år med stort sjukvårds- och omsorgsbehov som läggs till livet?

Den medicinska utvecklingen gör att allt fler sjukdomar kan botas, bromsas eller lindras. Det kan bidra till fler friska år, men också till att vi lever längre med svår sjukdom.

När det gäller demenssjukdomar har det inte gjorts några banbrytande medicinska framsteg de senaste åren. Det som har förbättrats och som kommer att utvecklas är omhändertagandet av demenssjuka och deras närstående. Omkring 70 procent av de som bor i särskilt boende för äldre har någon form av demenssjukdom, men bara 20 procent av platserna är särskilt inriktade mot personer med sådan sjukdom. Här behövs en utveckling av verksamheten för att de boende ska få sina behov tillgodosedda.

Under den närmaste tiden är det de yngre äldre som ökar mest i antal, men på sikt kommer vi att ha ett stort antal invånare som är 80 år och äldre. Om det inte kommer några betydande medicinska landvinningar inom demensforskningen påverkar det i hög grad det kommunala arbetet inom äldreomsorgen.

Finska i förskola och äldreomsorg

Norrköpings kommun har ansökt till regeringen om att bli förvaltningsområde för finska språket. Det innebär att kommunen i framtiden ska erbjuda förskoleverksamhet och äldreomsorg helt eller delvis på finska. Antalet invånare som är 60 år och äldre och som är födda i Finland är omkring 1 100. En del av dem kommer

att vilja prata finska om de kommer att använda äldreomsorg och det kommer att behövas finskspråkig personal.

Enskilda medborgare får också möjlighet att använda finska i kontakter med kommunen och med statliga myndigheter. Kommunen får statsbidrag för de merkostnader som beslutet innebär.

Förskola och skola

De senaste årens ökande födelsetal slår i den närmaste framtiden genom på förskolan, i förskoleklass och i årskurs 1-3. Under den närmaste femårsperioden kommer det även påverka antalet barn i årskurs 4-6, medan antalet barn i årskurs 7-9 väntas minska först för att vända år 2015.

Platsbehov i förskolan

Totalt sett räknar man med att förskoleverksamheten ökar med 600 barn fram till år 2015 utifrån en bedömning att 95 procent av antalet barn i åldern ett till fem år deltar i någon förskoleverksamhet.

Det behövs en fortsatt ökning av antalet förskoleplatser och det planeras för att byggas fler förskolor under perioden. Det har tagits fram en typförskola som fungerar som modell för de förskolor som ska byggas. Den är flexibel för att klara olika pedagogiska inriktningar, arbetssätt och skolformer. Dessutom är den energisnål och byggd i underhållsfria material.

Under 2011 och 2012 byggs förskolor enligt den här modellen i Svärtinge, Krokek och Kvillinge. Senare under perioden planeras för nya förskolor i Kimstad, Eksund och Brännestad.

Tio procent av den totala förskoleverksamheten utgörs av fristående förskolor, totalt 27 enheter.

Efterfrågan på familjedaghem fortsätter att minska. År 2010 hade cirka 130 barn plats i familjedaghem.

Platsbehov inom skolan

Inom skolan väntas behovet totalt öka med 900 platser till år 2015, men utvecklingen ser olika ut i de olika åldersgrupperna.

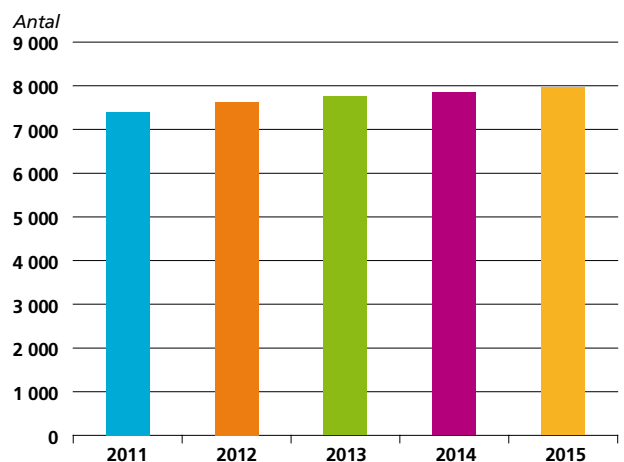
Av grundskoleverksamheten utgör 14 procent elever i fristående skolor. Flera nya fristående skolor har ansökt om eller fått tillstånd att starta skola i Norrköping. Hösten 2011 startar Lärande i Östergötland, Erlaskolan. Tillståndet gäller 480 elever från förskoleklass till årskurs 9.

Skolverket har även fått ansökningar från ytterligare fyra skolor för start hösten 2012 med sammanlagt drygt 1 000 elever. Det är Plusgymnasiet Montessori, NTI-skolan, Lärande i Östergötland och Al Noorskolan.

I den kommunala grundskolan finns det redan i dag en överkapacitet och det görs översyner av organisation och elevutveckling i olika geografiska områden. Lokaliseringen av de fristående skolorna har betydelse för vilka befintliga skolor som i framtiden kommer att påverkas av minskande elevtal. Avståndet till skolan påverkar föräldrars och elevers val av skola och det blir de skolor som ligger närmast de nyetablerade fristående skolorna som tappar flest elever.

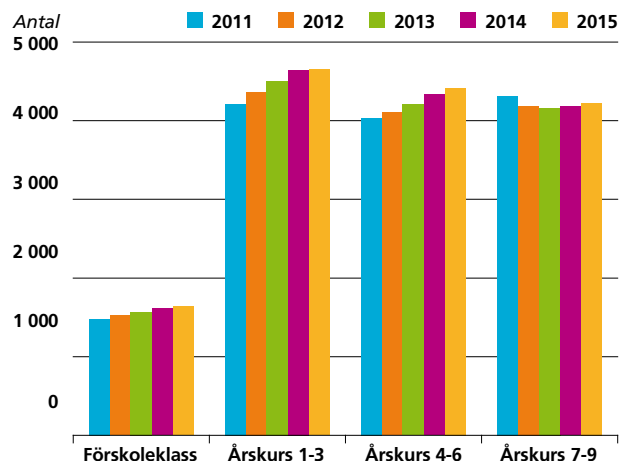


Skattning av platsbehovet inom förskolan 2011-2015



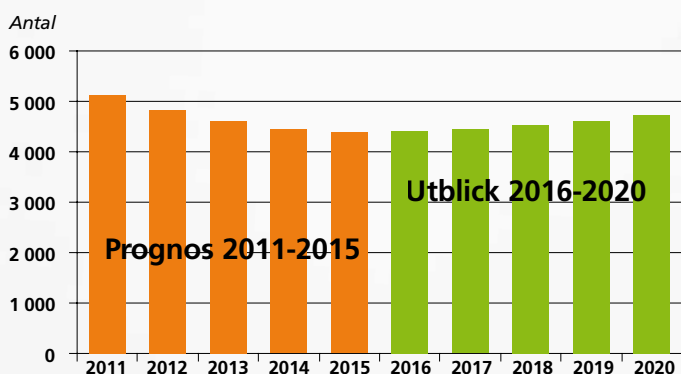
Källa: Norrköpings kommun, utbildningskontoret och ekonomi- och styrningskontoret

Skattning av platsbehovet inom skolan 2011-2015



Källa: Norrköpings kommun, utbildningskontoret och ekonomi- och styrningskontoret

Antal Norrköpingsungdomar i åldern 16-18 år, prognos 2011-2015 och utblick 2016-2020



Källa: Norrköpings kommun, ekonomi- och styrningskontoret

Gymnasieplatser

– först minskning sedan ökning

Antalet ungdomar i åldern 16-18 år kommer enligt prognosen att minska med omkring 800 personer de närmaste fem åren. Sedan kommer antalet att långsamt öka igen fram till år 2020.

Men det är bara omkring 60 procent av Norrköpingsungdomarna som studerar i kommunens gymnasieskolor. I de fristående gymnasieskolorna läser 33 procent av ungdomarna, 3,5 procent i andra kommuner och 3,5 procent i landstingens naturbruksutbildningar.

Sannolikt kommer andelen ungdomar som studerar i fristående gymnasieskolor att öka. Inför hösten 2012 finns elva ansökningar om nya fristående utbildningar i Norrköping. Ansökningarna omfattar 550 elevplatser i årskurs 1 fördelat på ett 40-tal inriktningar. När utbudet

ökar och antalet elever minskar blir det svårt för alla parter att få välfyllda elevgrupper. Det medför i sin tur att kostnaderna per elev ökar i den kommunala skolan. Eftersom kommunens kostnad ligger till grund för bidragsbeloppet till de fristående skolorna ökar även det.

En allt större andel av Norrköpingsungdomarna går ett fjärde år i gymnasieskolan. Andelen gymnasieelever som är 19 år och äldre var läsåret 2010/11 10,5 procent. Det kan jämföras med motsvarande andel läsåret 2006/07, som var 7,3 procent.

Gymnasier reformen

De elever som börjar årskurs 1 i gymnasiet hösten 2011 möts av en reformerad gymnasieskola med en ny programstruktur.



Det finns 18 nationella program, 12 yrkesprogram och 6 högskoleförberedande program. Behörighetsreglerna har ändrats och för att vara behörig till ett yrkesprogram måste eleven ha betyget godkänt i minst åtta ämnen. Svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik ska ingå bland dessa. Den som väljer att studera på ett högskoleförberedande program måste ha godkända betyg i minst tolv ämnen. Obehöriga elever kan gå något av de fem introduktionsprogram som ersätter individuella programmet.

Inom yrkesprogrammen är det möjligt att välja lärlingsutbildning där eleven genomför en större del av utbildningen på en eller flera arbetsplatser. En elev som avslutat ett gymnasieprogram kan få en yrkesexamen eller en högskoleförberedande examen.

Betygsskalan har beteckningarna A-F. Eleven får betyg efter varje avslutad kurs.

Den förändrade programstrukturen påverkar planeringen i gymnasieskolorna när det gäller behov av lokaler, läromedel och lärarnas kompetens.

Samtidigt som den reformerade gymnasieskolan startas finns två årskullar elever som studerar efter det tidigare systemet. Det innebär att det fram till och med vårterminen 2013 finns två parallella system som är igång.

Samverkan för barns och ungdomars bästa

Den största gruppen ungdomar som socialtjänsten möter är ungdomar i åldern 15-18 år. Exempelvis var tolv procent av alla Norrköpings 17-åringar aktuella för socialtjänsten år 2010.

Fler barn placeras i familjehem, under år 2010 var totalt 348 barn och ungdomar vid något tillfälle placerade i familjehem. Behovet av familjehem och jourfamiljehem väntas öka och dessutom ökar kraven på stöd från socialtjänsten för placerade barn.

För att så tidigt som möjligt ge stöd till utsatta barn och unga behövs en samverkan mellan olika samhällsaktörer. För individen betyder det att många insatser planeras och genomförs av flera kommunala verksamheter. Exempelvis har hyggliga skolresultat visat sig vara en viktig faktor för att få en normaliserad livssituation i framtiden.

Genom att samla information och gemensamt rapportera om ungdomars livsstil och hälsa skapar man en gemensam kunskapsbas. Det finns en överenskommelse mellan polisen och kommunen för att minska ungdomskriminaliteten. Dessutom sker ett gemensamt arbete för barn med psykisk ohälsa mellan landstinget och flera kommunala nämnder. Allt det här är exempel på en utökad samverkan som kommer att fortsätta utvecklas.

Ny skollag

Inom utbildningsområdet är stora förändringar på gång med bland annat en ny skollag som gäller från den 1 juli 2011. För vuxenutbildningen ska den börja tillämpas från sommaren 2012.

Den nya skollagen innebär bland annat att förskolan blir en egen skolform och att samma regler gäller för kommunala och fristående skolor. Det gäller exempelvis elevhälsan, där det regleras att eleverna ska ha tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Dessutom ska alla elever ha tillgång till studie- och yrkesvägledning och skolbibliotek. För grundskolan ges eleverna möjlighet att läsa enligt kursplaner för olika skolformer. Det gör att det behövs en översyn av grundskolans organisation.

Ett exempel på hur den nya skollagen kommer att påverka planeringen inom förskola och skola är de behörighetsregler och krav på lärarlegitimation som införs för förskollärare och lärare i grundskolan. Det medför ökade krav på att rekrytera rätt personal och kompetensutveckling för anställda som inte fullt ut uppfyller behörighetskraven.

Insatser till funktionshindrade ökar

En nationell funktionshinderspolitisk strategi är på gång för perioden 2011-2016. Resultaten av målen i strategin ska vara märkbara för den enskilde funktionshindrade. Den nationella strategin måste därför brytas ned i arbete och uppföljning i kommuner och landsting.

Antalet personer med insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade ökar över tiden.

Nationellt var ökningen 17 procent mellan 2004 och 2010 och utvecklingen i Norrköping följer i stort sett

riksgenomsnittet. Av insatserna som redovisades i oktober 2010 var 84 procent riktade till

personer med utvecklingsstörning, autism eller autistliknande tillstånd. I den här gruppen finns ett stort behov av gruppboendestäder.

Gruppen unga vuxna med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar har ökat kraftigt under senare år. För exempelvis unga med Aspergers syndrom som vill flytta hemifrån, kan ett alternativ till gruppboendestad vara eget boende med tillgång till ett flexibelt boendestöd dygnet runt. Det gäller även personer med psykiska funktionsnedsättningar.

Daglig verksamhet allt vanligare

Inskrivningen av allt fler barn i särskolan fortsätter. Den här förskjutningen från ordinarie grundskola

till grundsärskola ger konsekvenser för barnen och ungdomarna efter avslutad skolgång, eftersom de går vidare till exempelvis daglig verksamhet som kommunen svarar för. De hamnar på så sätt vid sidan av arbetslivet.

Barn och ungdomar som har svårt att klara skolgången utreds och ofta får de någon diagnos, till exempel neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Utredningen är ett hjälpmedel för skolan att kunna ge rätt stöd till eleven och att få en diagnos på problematiken är positiv både för eleven och hans eller hennes föräldrar. Diagnosen följer personen in i vuxenvärlden och då kan den förorsaka problem. Ofta saknas ett anpassat individuellt stöd som personen skulle behöva för att klara ett arbete på den öppna arbetsmarknaden. Det gör att behovet av särlösningar ökar, till exempel i form av daglig verksamhet.

Även för vuxna som har varit ute i arbetslivet ett antal år och sedan drabbas av funktionsnedsättning är det ofta daglig verksamhet som gäller. Det har blivit svårare att återvända till den öppna arbetsmarknaden.

Efterfrågan på daglig verksamhet ökar. Ett skäl till det är att det ställs högre krav för att anställas på den öppna arbetsmarknaden.

Det kan vara svårt att orka vara förälder till ett barn med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Det gör att föräldrarna behöver mycket stöd. Dessutom får allt fler ungdomar beslut om vistelse i korttidshem som överstiger 15 dygn per månad eller bostad med särskild service för barn och unga.



Nya arbetssätt inom socialtjänsten

Det sker en ökad specialisering inom socialtjänsten. Tydligast märks det inom barnvården och missbruksområdet och det påverkar yrkesrollen för socialsekreterarna.

Den statliga detaljstyrningen av individ- och familjeomsorgen ökar och medför att det blir ökade krav på tillsyn och kontroll av det lokala arbetet. Staten arbetar mycket med utveckling av register, kvalitetsindikatorer, öppna jämförelser och brukarundersökningar inom socialtjänstområdet. Det behövs en ständig kunskaps- och kompetensutveckling hos de anställda och även utveckling av nya verksamhetssystem och förändrade arbetsmetoder.

Lättillgängliga insatser

Det erbjuds mer lättillgängliga insatser inom socialtjänsten, vilket innebär att nya grupper själva söker upp verksamheter och stödsatser för att få hjälp för sina problem. Dessutom skapas olika former av brukar- och klientorganisationer i en viss fråga eller mer löst knutna nätverk med förankring i sociala medier. De ställer på ett annat sätt än tidigare krav på att få gehör och medel till sin fråga. Mediebevakningen medför också att en specifik grupp eller fråga kommer i fokus under en period. Det här påverkar socialtjänstens arbetssätt som blir mer öppet, med bland annat information över Internet och ett ökat antal frågor att besvara.

Ändrad lagstiftning

Även ändrade lagar och förordningar påverkar socialkontorets arbete utifrån att olika grupper som ska ges stöd pekas ut på nationell nivå. Troligen kommer ändringar i lagstiftningen för kvinnofridsarbetet och för skyddet för barn. Dessutom kommer det förmodligen att föreslås

en rad förändringar inom missbruks- och beroendevården utifrån den missbruksutredning som presenterades våren 2011. Bland områden som utredningen pekar ut finns förstärkt vårdgaranti för personer med missbruk eller beroende, lagreglering av brukarinflytande och en ökad möjlighet att välja utförare av behandling, där ideell sektor pekas ut som ett alternativ.

Dokumentation, uppföljning och redovisning av resultat Tidig och mer kunskapsbaserad vård kan förbättra livssituationen den enskilda personen och minska samhällets kostnader. Kraven på socialarbetaren kommer att förändras i framtiden. Det behövs en större specialisering utifrån mer användning av manualbaserade metoder samt högre krav på dokumentation, uppföljning och redovisning av resultat. De högskoleutbildningar som ges i dag är inte så specialiserade som krävs, vilket innebär att både befintlig och nyanställd personal behöver intern kompetensutveckling.

Cannabis och lugnande tabletter vanligaste drogerna

Narkotikakartläggningen i Norrköping visar att antalet identifierade narkotikamissbrukare ökar. Cannabis är den drog som de flesta använder, men ökningen av lugnande tabletter är stor och det blir allt vanligare att köpa droger på Internet.

Det sker en attitydförändring i samhället till narkotika och många anser att det inte är farligare att använda narkotika än alkohol. Man kan befara en ökad dödlighet bland ungdomar som beställer droger på nätet utan att veta vilka effekter drogen har. Narkotika används i vissa socialt etablerade grupper som inte har kontakt med socialtjänsten.

Glädjande nog visar flera undersökningar bland Norrköpings unga att andelen som använder tobak och berusar sig på alkohol minskar. Här ligger Norrköping bättre till än genomsnittet i riket. Men när det gäller narkotika verkar det som om andelen som har provat olika slags narkotika har ökat något igen.

I narkotikakartläggningen framkommer att omkring 400 barn och ungdomar har en eller två föräldrar som missbrukar. För de ungdomarna är det viktigt att det finns andra vuxna att vända sig till.



Stolta medarbetare som gör samhällsnytta

Under de närmaste åren kommer många nya medarbetare att rekryteras till kommunen. Det blir då allt viktigare att marknadsföra och lyfta fram fördelarna att arbeta med de jobb som kommunen har att erbjuda.

kommunen som attraktiv arbetsgivare. Här kommer det bli viktigt för kommunen och kommunens medarbetare att tydligare återspegla och leva upp till ett gemensamt varumärke, kärnvärden och värderingar som bidrar till att skapa ett gott rykte om kommunen som arbetsgivare men också som stad. På så sätt skapar vi stolta medarbetare som levererar god service till nöjda medborgare. När vi genom ett aktivt ledar- och medarbetarskap också förmedlar den bilden utåt stärker vi kommunen som en attraktiv arbetsgivare.

Attraktiv arbetsgivare

I framtiden kan man räkna med att arbetskraften generellt blir rörligare. Därför måste vi också kunna behålla kompetenta och engagerade medarbetare, förutom att vara duktiga på att rekrytera rätt kompetens. Inom fler kommunala yrken ställs allt högre krav på akademisk

Undersökningar visar att det är attraktivt att arbeta med frågor som är viktiga i samhällsutvecklingen. Men samtidigt kan vi inte vara säkra på att arbetskraften vill ha de jobb som erbjuds hos oss. Dessutom påverkar värderingsförändringar inte bara samhället, utan även det kommunala uppdraget och synen på

utbildning, men det finns fortfarande yrkesgrupper kvar med lägre utbildningskrav. Det är en utmaning att skapa goda arbetsvillkor, stimulans och status i arbetet som attraherar båda grupperna. Men framför allt handlar det om att skapa förutsättningar och erbjuda arbete som får medarbetare att trivas i kommunens verksamheter oavsett generation, utbildningsbakgrund, kön etcetera. Kommunen ska vara en attraktiv arbetsgivare som tilltalar en mångfald av medarbetare.

Det gäller också att kunna rekrytera medarbetare med goda chefs- och ledaregenskaper till chefsjobben. Kommunens chefer kommer i allt högre utsträckning att bli förändringsledare i en verksamhet som ständigt påverkas av konjunktursvängningar, politiska mål, förändring i organisation, konkurrensutsättning etcetera.

Viktigt välfärdsarbete

Om vi inte klarar personalförsörjningen kan vi inte leverera de välfärdstjänster som medborgarna behöver och vill ha. Dessutom blir medborgarna i takt med generationsskiftet och högre levnadsstandard också mer medvetna brukare av kommunens välfärdstjänster och ställer högre krav på innehållet i dessa samtidigt som de politiska ambitionerna höjs.

De demografiska förändringarna med en ökande andel äldre gör att vi i framtiden kan räkna med en ökad efterfrågan som kommer att ställa större krav på att hantera volymförändringar i den kommunala verksamheten. En stor utmaning kommer att vara hur kommunen klarar att tillgodose volymökningar av välfärdstjänster, i relation till personaltäthet och kostnadsökningar som konkurrenskraftiga löner kommer att innebära.

Omvärldsförändringar ställer krav på medarbetarna

Exempelvis kommer det att behövas en större specialisering bland socialarbetare, som får lösas genom intern kompetensutveckling. Specialiseringen beror på att det ställs allt högre krav på användande av manualbaserade metoder, dokumentation och redovisning av resultat.

Inom äldreomsorgen kommer det att behövas rekryteras medarbetare med annat språk och kulturbakgrund. Det gäller framför allt finska, om beslut tas att kommunen ska bli ett finskt förvaltningsområde. Enligt rapportering i augusti 2010 har 36 anställda inom äldreomsorgen kunskaper i finska.

Ständiga lagändringar medför höga krav medarbetarnas kompetensutveckling. Det gäller exempelvis inom bygg och miljökontoret som i sin roll som tillsynsmyndighet måste vara bemannat med personal som har hög kunskapsnivå inom en rad områden, till exempel livsmedelstillsyn eller den nya plan- och bygglagen. På grund av pensionsavgångar, tjänstledigheter och föräldraledigheter är kontoret för närvarande underbemannat.

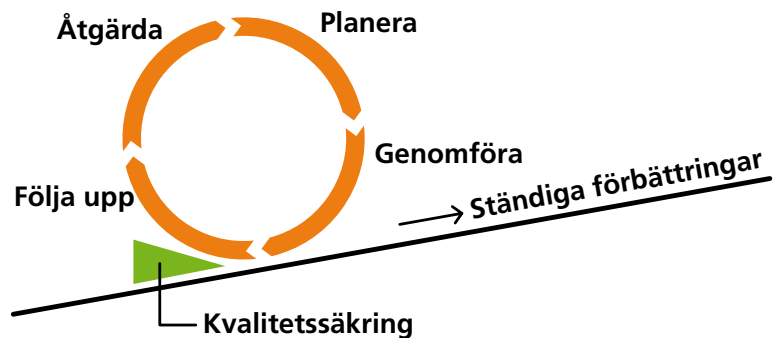
Förvaltningarnas möjlighet att lyckas i sitt arbete med att erbjuda kommuninvånarna god service bygger till

Generellt gäller för den kommunala verksamheten att omvärldsförändringar gör att det ställs krav på högre specialisering av medarbetarna.

största delen på hur man lyckas med att rekrytera och bibehålla kompetenta medarbetare. I en ökande konkurrenssituation på arbetsmarknaden diskuterar förvaltningarna hur man ska kunna förmedla bilden av att kommunen är en attraktiv arbetsplats. Som ett exempel kan nämnas stadsbyggnadskontoret som framhåller att det måste finnas utrymme för ökad individualisering och en flexibilitet vad gäller tid och arbetsuppgifter. Dessutom är det viktigt att kompetensutvecklingen genomförs på ett strukturerat sätt och att de tekniska hjälpmedlen upplevs som moderna. Löneutvecklingen ska vara konkurrensmässig och det ska finnas karriärmöjligheter som gör att man kan avancera inom kontoret. Det är även väsentligt att det finns tydliga mål som ger en bild av vart verksamheten är på väg och som sporrar medarbetarna i arbetet. Kommunen kan erbjuda medarbetare möjlighet att ta en aktiv del i utvecklingen av vårt samhälle. Det är en viktig konkurrensfördel som vi behöver lyfta fram på ett tydligare sätt.

Uppföljning och utvärdering

Det görs många uppföljningar och utvärderingar av kommunens verksamhet. En del görs på uppdrag av nationella myndigheter och annat för att vi själva ska kunna följa upp de kommunala politiska målen.



Ett exempel är att regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting har kommit överens om insatser för en evidensbaserad praktik och en tillgänglig säker information, för att stödja utvecklingen inom socialtjänstområdet. Målet är att brukarna får ta del av insatser som bygger på bästa tillgängliga kunskap utifrån forskning, brukarnas erfarenheter och de professionellas kompetens. År 2013 ska det i alla län finnas en struktur för utveckling, spridning och implementering av kunskap.

Det finns nationella krav på att delta i kvalitetsregister och att lämna olika uppgifter till myndigheter som har ansvar för att samla in officiell statistik. Exempelvis gör Socialstyrelsen årliga uppföljningar och brukarundersökningar inom äldreomsorgen som sedan redovisas myndighetens hemsida och i en rapport "Öppna jämförelser

inom äldreomsorgen". Inom skolområdet görs många mätningar och uppföljningar.

Men vi producerar även en hel del egna rapporter till nämnder utifrån enkäter som vänder sig till de som använder våra tjänster eller utifrån sammanställningar av verksamhetsstatistik. Det är viktigt att resultaten av undersökningarna verkligen analyseras och används, så att brister åtgärdas och att man i den fortsatta planeringen för verksamheten använder sig kunskaperna som analysen gav. På så sätt skapas ständiga förbättringar i organisationen.

Resultaten av undersökningar ska göras tillgängliga för kommuninvånarna. Rapporter läggs i en databas som man kan söka i på kommunens hemsida under rubriken Kvalitetsarbete.

Statlig styrning av kommunal verksamhet

Mycket av den kommunala verksamheten är styrd av staten genom lagstiftning, riktlinjer, sanktionsavgifter och stimulansåtgärder. Förändringar i statliga beslut får därför direkt påverkan på det kommunala arbetet.

Här ges några exempel på förändringar i den statliga styrningen som får konsekvenser för den kommunala verksamheten inom vård och omsorg.

Nationell värdegrund

Ett tillägg till socialtjänstlagen om en nationell värdegrund inom äldreomsorgen tillkom i början av 2011. Det innebär i korthet att omsorgen om de äldre ska inriktas på att de får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. Socialstyrelsen har i uppdrag att bland annat utveckla kriterier och system för värdegrundsmärkning och underlag för utbildning i den nationella värdegrunden.

Patientsäkerhet

En ny patientsäkerhetslag från januari 2011 innebär exempelvis att vårdgivaren får ett tydligt ansvar att bedriva ett systematiskt patientsäkerhetsarbete och att arbeta förebyggande för att förhindra vårdskador.

Personlig assistans

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade ändrades i januari 2011. Barnperspektivet är stärkt och tillsynen ska förstärkas för att öka kvalitet och trygghet. Däremot har inte huvudmannskapet ändrats, vilket har diskuterats. Det innebär bland annat att kommunerna behåller det ekonomiska ansvaret för de första 20 timmarna per vecka inom den personliga assistansen, utan att kunna påverka besluten. Här gör Försäkringskassan och Sveriges Kommuner och Landsting gemensamma ansträngningar för att få till en ändring, så att staten tar hela ansvaret för personlig assistans.

Aktivitetsersättning

Det har genomförts en utredning om aktivitetsersättning för unga vuxna med funktionsnedsättning och nu förbereds en proposition till lagförändring som innebär att aktivitetsersättningen ska avskaffas. Tanken är att unga personer med mycket svår funktionsnedsättning istället ska få rätt till sjukersättning medan de övriga ska få mer aktiv hjälp att ta sig in på den öppna arbetsmarknaden. Det kan komma att innebära att unga som inte klarar av hitta ett sådant arbete riskerar att bli beroende av ekonomiskt bistånd för sin försörjning.

Samarbete kring psykisk funktionsnedsättning

Det finns bestämmelser om att kommuner och landsting ska ingå överenskommelser om sitt samarbete när det gäller personer med psykisk funktionsnedsättning. I Östergötland saknas ännu sådana politiska överenskommelser och Socialstyrelsen har i samband med tillsynsbesök i Norrköping kritiserat både kommunen och landstinget.

Psykiatrisk tvångsvård

Allmän förvaltningsdomstol kan besluta om öppen psykiatrisk tvångsvård respektive öppen rättspsykiatrisk tvångsvård. Det bygger på en gemensam vårdplanering mellan landstinget och kommunen. Från kommunens sida handlar det om olika former av boende, stöd i boendet och sysselsättning. Målgruppen är liten men behoven har visat kräva omfattande insatser. En ny lag som väntas träda i kraft den 1 juli 2013 kommer att förändra kommunens ansvar och kraven på kommunala insatser. Men det är ännu oklart på vilket sätt som förändringarna kommer att påverka kommunen.

Hemsjukvård

Även om det är frivilligt, förväntar sig regeringen att hemsjukvården för personer i ordinärt boende ska överföras från landstingen till kommunerna. Det har tillsatts en nationell samordnare för att stödja sådana processer i landet. I Östergötland kommer ett färdigt förslag till överenskommelse att vara klart under våren 2012 för ställningsstagande i kommunerna och landstinget innan 2012 års slut.

Nationella riktlinjer för insatser vid schizofreni

På regeringens uppdrag har Socialstyrelsen tagit fram nationella riktlinjer för psykosociala insatser vid schizofreni eller schizofreniliknande tillstånd. De gäller från och med 2011 och omfattar insatser från både landsting och kommun. Socialstyrelsens bedömning är att det kommer att medföra både ekonomiska och organisatoriska förändringar i kommunernas och landstingens verksamheter.

Sanktionsavgifter för beslut som inte har verkställts

Om ett beslut om insatser inte har verkställts inom tre månader kan förvaltningsrätten ålägga kommunen att betala en sanktionsavgift. Den kan variera mellan tio tusen och en miljon kronor. Det vanligaste är att sanktionsavgiften motsvarar den kostnad som kommunen kommer att ha när den beviljade insatsen verkställs. En gång per kvartal rapporterar kommunen till Socialstyrelsen om beslut som inte har kunnat verkställas.

Hemtjänst i sommarstugan

För exempelvis äldre med behov av hemtjänst som bor del av året i ett fritidshus i en annan kommun, har det uppstått tvister mellan kommuner om vem som ska stå för kostnaderna. Nu har man infört lagändringar som innebär att bosättningskommunen ska ansvara för stöd och hjälpinsatser under en persons tillfälliga vistelse i en annan kommun.

EU och kommunen

Enligt en undersökning som Sveriges Kommuner och Landsting har gjort påverkas omkring 60 procent av punkterna på en dagordning från kommunfullmäktige av EU. Det kan till exempel handla om lagstiftning, rekommendationer eller möjlighet att söka medel från fonder.

För den kommunala verksamheten är alltså EU en viktig faktor att ta hänsyn till. De olika kommunala områdena behöver ha en bevakning för att få beredskap för framtida politikförändringar och ny lagstiftning. Det är också värt att hålla sig informerad om olika möjligheter till delfinansiering från EU i utvecklingsarbete. Dessutom finns möjligheter för kommuner att påverka de beslut som tas i EU om man lyfter frågorna i ett tillräckligt tidigt skede.

BEVAKNING

PÅVERKAN

DELFINANSIERING

EU-frågor för framtiden

Framtidsfrågorna inom EU sammanfattas i strategin Europa 2020 som har namnet "Smart och hållbar tillväxt för alla".

Med smart tillväxt menas att det ska ske satsningar inom utbildning, forskning och innovation samt det digitala samhället. Inom hållbar tillväxt nämns att ekonomin ska bli resurseffektivare, grönare och konkurrenskraftigare. Slutligen menar man med tillväxt för alla, att ekonomin ska ge hög sysselsättning och att det ska finnas välfärds-system som ser till att tillväxtvinsterna når ut till alla delar av EU.

Som framgår av beskrivningen ovan berörs många områden som ingår i de kommunala verksamheterna av strategin Europa 2020.

Internationella utblickar för nytänkande

De svenska kommunerna står inför en utveckling som bygger på en förändrad demografi, med en högre andel äldre, och en osäkerhet om hur den kommunala välfärden ska finansieras i framtiden. I detta läge blir internationella utblickar användbara för att få nya insikter och ökat lärande.

Genom att ta del av hur andra tänker och arbetar kan de kommunala verksamheterna få inspiration till utveckling. Dessutom kan man lära sig mycket av att berätta om hur vi själva arbetar och varför, för någon som inte är insatt i det svenska systemet.

Norrköping ingår i några internationella nätverk, som både förtroendevalda och tjänstemän deltar i. Sedan flera decennier samarbetar Odense, Trondheim, Tammerfors, Kopavogur, Klaksvik och Norrköping. Ett förnyat samarbetsavtal, som ska gälla i tio år, är på väg att träffas mellan vänorterna. I avtalet anges att innehållet i samarbetet ska vara flexibelt med anpassning till de omvärldsförändringar som kommunerna står inför. Även med Riga har Norrköping ett långvarigt samarbete, som förväntas fortsätta även i framtiden.

Sedan år 2005 deltar Norrköping i det livaktiga nätverket SERN, Sweden Emilia-Romagna Network och utvecklingsprojekten delfinansieras med EU-medel. Främst görs gemensamt arbete inom områdena utbildning, välfärd, miljö, entreprenörskap och turism. Det finns anledning att tro att det internationella samarbetet kommer att öka i framtiden, inom SERN och med orter i andra nätverk, som Norrköping har utbyte att delta i.

Svenska ungdomar är internationella

Av de svenska ungdomarna kan 76 procent tänka sig att flytta utomlands för att arbeta. Det är näst högst andel av länderna i Europa. Allra mest positiva till att jobba utomlands är de isländska ungdomarna med 84 procent. Bland alla ungdomar i Europa är andelen totalt 53 procent. Resultaten kommer från telefonintervjuer med 57 000 ungdomar i början av 2011.



Norrköpings kommun.

För dig. För alla. För det goda livet.

I Norrköpings kommun har alla rätt till jämlikhet, delaktighet och del av välfärden. Vår vision handlar om det goda livet, och uppdraget är att skapa, utveckla och leverera välfärdstjänster till medborgare och verksamheter i vårt område.

Vår framtid ser ljus ut. Vår befolkning växer, och vi har en potential som bara begränsas av oss själva. Vi brukar säga att kraften kommer ur kreativitet och våra 9 000 medarbetare.

Genom att planera och driva en ständig utveckling av miljöer, boende, näringlivsklimat och service till medborgarna skapar vi förutsättningar för ett nytt, spännande Norrköping. En kreativ mötesplats för människor och möjligheter.

EKONOMI- OCH STYRNINGSKONTORET

Adress: Rådhuset, 601 81 Norrköping

Tel: 011-15 00 00

E-post: ekosty@norrkoping.se

www.norrkoping.se



NORRKÖPING